

DIPLOMSKA NALOGA

ŠPELA JESENEK

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Diplomska naloga

PRIMERJAVA VREDNOT PRI ŠTUDENTIH
MANAGEMENTA

Špela Jesenek

Koper, 2015

Mentor: doc. dr. Ana Arzenšek

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava vrednote kot psihološki in filozofski pojem. V nalogi so opredeljene vrednote, za kaj so pomembne, kako jih delimo, ter njihov vpliv na vsakdanje življenje. V nalogi je predstavljena raziskava med študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem. Raziskava se nanaša na razlike med vrednotnimi usmeritvami študentov vseh treh študijskih središč (Celje, Koper, Škofja Loka), med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti ter med spoloma. V raziskavi uporabljeni anketni vprašalnik temelji na Muskovi lestvici vrednot (Musek 2000, 32-33), ki vključuje 54 vrednot. Primerjava vrednot je pokazala, da prihaja do nekaterih pomembnih statističnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma, med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti ter med študenti vseh treh študijskih središč. Za večino študentov je najpomembnejša vrednota *zdravje*.

Ključne besede: vrednote, vrednotne usmeritve, hierarhija vrednot, prevladujoče vrednote, Fakulteta za management UP, Muskova lestvica vrednot

SUMMARY

The thesis deals with values such as psychological and philosophical concept. The task defined values, what is important, how they are divided, and their impact on everyday life. The task presents a research among the students of the Faculty of Management, University of Primorska. The study refers to the difference between the value orientations of students in all three study centers (Celje, Koper, Škofja Loka), between undergraduate and graduate students, and between the sexes. The study used a questionnaire based on Musek scale of values (Musek 2000, 32-33), which includes 54 values. Comparison of values showed that there are some important statistical differences in the dominant values between the sexes, between undergraduate and graduate students, and among students in all three study centers. For most students the most important value is *health*.

Keywords: values, value orientations, hierarchy of values, dominant values, Faculty of Management UP, Musek scale of values

UDK: 159.9:17.022.1(043.2)

”Tudi danes je neskončno lep dan. Sonce obljublja nežno zvestobo, vetrc neži lica, med nebom in zemljo je sreča upanja, ki se bo zdaj zdaj izpolnilo. Človek gre po poti od včeraj v jutri in ve, da je vrednota ta današnji dan.”

Pavček 2009, 56.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Ani Arzenšek za pomoč, potrpežljivost in pravo usmeritev pri izdelavi diplomske naloge.

Prav tako se zahvaljujem tudi asist. Katarini Košmrli za vse statistične napotke.

Zahvaljujem se tudi referatu za študentske zadeve Celje za razposlane ankete in vsem sodelujočim, ki ste omogočili, da je raziskava uspela.

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelitev obravnavanega problema in teoretičnih izhodišč	1
1.2	Namen in cilji diplomskega dela	2
1.3	Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela	3
1.4	Predpostavke in omejitve diplomskega dela	3
2	Vrednote	5
2.1	Definicije vrednot	5
2.2	Pomen vrednot	6
2.2.1	Vrednote in obnašanje	7
2.2.2	Konflikt vrednot	9
2.2.3	Izvor vrednot	9
2.3	Klasifikacije vrednot	10
2.3.1	Pomembnejše klasifikacije vrednot	10
2.3.2	Muskova klasifikacija vrednot	12
3	Razvoj vrednot skozi življenje	14
3.1	Nastanek vrednot	14
3.2	Spreminjanje vrednot skozi posameznikovo življenje	15
4	Raziskava	18
4.1	Metoda pridobivanja in zbiranja podatkov	18
4.2	Zastavljene hipoteze	18
4.3	Analiza podatkov	19
4.3.1	Demografski podatki	19
4.3.2	Vrednote	21
4.4	Preverjanje hipotez	34
4.4.1	Hipoteza 1	34
4.4.2	Hipoteza 2	34
4.4.3	Hipoteza 3	35
5	Sklep	36
	Literatura	39
	Priloge	41

SLIKE

Slika 1:	Definicija vrednot	6
Slika 2:	Prenos vrednot	15
Slika 3:	Razvojna hierarhija vrednot.....	16
Slika 4:	Spol.....	19
Slika 5:	Starost	20
Slika 6:	Stopnja študija.....	20
Slika 7:	Študijsko središče	21

PREGLEDNICE

Preglednica 1:	Pomembnejše klasifikacije vrednot	11
Preglednica 2:	Muskova klasifikacija vrednot.....	13
Preglednica 3:	Skupne vrednote študentov Fakultete za management na UP	22
Preglednica 4:	Razvrstitev prevladujočih vrednot po rangih	24
Preglednica 5:	Vrednote glede na spol.....	24
Preglednica 6:	Primerjava prevladujočih vrednot po rangih - moški	26
Preglednica 7:	Primerjava prevladujočih vrednot po rangih - ženske	27
Preglednica 8:	Vrednote glede na stopnjo študija.....	27
Preglednica 9:	Primerjava vrednot po rangih – 1. stopnja	29
Preglednica 10:	Primerjava vrednot po rangih – 2. stopnja	30
Preglednica 11:	Vrednote glede na študijsko središče	30
Preglednica 12:	Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Celje	33
Preglednica 13:	Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Škofja Loka.....	33
Preglednica 14:	Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Koper.....	34

KRAJŠAVE

FM	Fakulteta za management
UP	Univerza na Primorskem
MLV	Muskova lestvica vrednot
t. i.	tako imenovani
npr.	na primer
Med	mediana
Povp.	povprečje
Zap. št.	zaporedna številka

1 UVOD

Vrednote imajo v našem življenju pomembno vlogo, saj se povezujejo z različnimi področji našega življenja in jih lahko smatramo, kot nekakšna življenjska vodila. So relativno trajna prepričanja, so vsiljeni vedenjski vzorci, vendar kljub vsemu so vrednote svobodne odločitve, saj, kot pravi Frankl (2005) lahko vrednoti rečemo da ali ne.

1.1 Opredelitev obravnavanega problema in teoretičnih izhodišč

Človek vrednoti stvari in pojave že od davnine. Pri tem ne gre le za stvari, ki so dragocene in nas privlačijo, ampak za tiste kategorije pojavov, ki jih ocenimo, da jih je treba vrednotiti. Pri tem ločimo dve veliki kategoriji vrednot. Prva je ta, da nam je to, kar vrednotimo, všeč, druga pa, da je to, kar vrednotimo, resnično prav. Iz tega izhaja, da so vrednote vrednostne kategorije, h katerim si prizadevamo, in ki za nas predstavljajo nekakšne ideale in cilje. Posplošeno bi lahko rekli, da nam vrednote predstavljajo nekakšno vrsto motivacijskih ciljev, za katere si prizadevamo, da bi jih dosegli, ker nam tako veleva "notranji glas" (Musek 1993).

Ščuka (2012) podobno kot Musek opredeljuje vrednote kot prepričanja o zaželenem stanju ali vedenju, ki nas žene k določenemu življenjskemu slogu. V nadaljevanju pravi, da se vrednot ne da naučiti, ampak jih je potrebno asimilirati po lastni presoji, saj drugače ostanejo le na papirju.

Schwartz in Bilsky (1987, po Musek 2000, 10) postavljata trditev, da so vrednote: "Pojmovanja ali prepričanja o zaželenih končnih stanjih ali vedenjih, ki presegajo specifične situacije, usmerjajo in vodijo izbiro ali pa oceno ravnanj in pojavov in so urejena glede na relativno pomembnost."

Različni avtorji torej različno definirajo vrednote. Vsem pa je skupno to, da smatrajo vrednote kot nekaj, kar nas žene, da težimo k ciljem, ki so za nas pomembni.

Vrednote imajo v našem življenju pomembno vlogo. Povezujejo se z vsemi področji našega življenja, vplivajo na naše odločitve, misli in prepričanja in imajo pomembno vlogo pri izbiri šole, službe, partnerja ... So življenjska vodila, ki nam narekujejo pot življenja. Vendar pa se v različnih situacijah pogosto obnašamo drugače, kot nam to zapovedujejo naše vrednote, še posebno, če v nas niso trdno zakoreninjene (Musek 2005). Kot opisuje Musek (1997), lahko v našem obnašanju prihaja do razlik zaradi različnih potreb, ki so v danem trenutku pomembnejše od vrednot. Tako se posameznik odloči, da bo pred vrednote postavil trenutne potrebe, ker te takoj zadovoljijo njegove želje. Na drugi strani pa je presenetljivo, kako se posamezniki za uresničitev svojih vrednot odrekajo trenutnim potrebam in na ta način gradijo na svoji samopodobi. Čeprav so ti cilji bolj oddaljeni in jih je težje doseči, imajo zato izdatnejšo vrednost. Podobno pravi tudi Pečjak (1999) v članku Vrednote kot milo za pranje vesti, kjer opisuje, da se posamezniki ne obnašajo vedno v skladu s svojimi vrednotami zaradi

različnih vlog, v katere so postavljeni. Ljudje se prilagajajo trenutnim situacijam in trenutnim vlogam, zato je njihovo obnašanje v večini primerov takšno, kot predvidevajo, da se od njih pričakuje in jim s tem najbolj koristi. Le redki so dovolj avtonomni, da se uprejo in "mislijo s svojo glavo". Pečjak (prav tam) na podlagi tega trdi, da so vrednote nekakšna tolažba in čeprav počnemo slabe stvari, smo v svojem bistvu še vedno dobri.

Ne glede na zgoraj opisano se lahko vrednote skozi razvoj posameznika skozi daljše časovno obdobje tudi spreminjajo. Raziskave vrednotnih usmeritev namreč kažejo, da so skozi različna obdobja posameznikovega življenja pomembnejše različne vrednote. Mladostniki tako cenijo bolj hedonske vrednote, kot so užitki, veselje in zabava. V zgodnji odraslosti so pomembnejše potenčne vrednote (status, denar, moč, ugled), v srednji odraslosti moralne vrednote (družina, ljubezen) in šele v pozni odraslosti pridejo do izraza izpolnitvene vrednote, kot so kultura, umetnost, samoizpopolnjevanje in vera. Čeprav vseskozi bolj cenimo apolonske vrednote (moralne in izpolnitvene), so pri mladostnikih izrazitejšje dionizične (hedonske in potenčne). Zaradi teh razlik prihaja tudi do vrednotnih konfliktov med mladimi in starejšimi (Kobal Grum in Musek 2009, 241).

Vrednote imajo, kot je bilo že prej omenjeno, pomembno vlogo pri izbiri študija. To ugotavlja tudi Musek (2000) na podlagi opravljene raziskave, v kateri so sodelovali študenti enajstih študijskih usmeritev (11 fakultet Univerze v Ljubljani). V opravljeni raziskavi so bile ugotovljene pomembne razlike med različnimi študijskimi smermi. Tako npr. med študenti Akademije za glasbo (AG) in Teološke fakultete (TEOF) prevladuje apolonska usmeritev, ki pa je najmanjša pri študentih Biotehniške fakultete – smer lesarstvo (BTF), pri študentih Fakultete za družbene vede (FDV) in pri študentih Fakultete za matematiko in fiziko – smer matematika (FMF). Nasprotno pa je pri študentih TEOF in študentih Pedagoške fakultete (PEF) najmanjša dionizična usmeritev, ki pa je največja pri študentih Fakultete za strojništvo (FS), študentih FDV in študentih Pravne fakultete (PF). Pri bolj podrobni razdelitvi lahko rečemo, da se moralne vrednote najbolj odražajo pri študentih TEOF, AG in Fakultete za gledališče, režijo, film in televizijo (AGRFT), najmanj pa pri študentih BTF, FDV in FMF. Izpolnitvene vrednote so najmočnejše pri študentih AG in AGRFT, najmanj pa pri študentih FDV in FMF. Potenčne vrednote so visoko prisotne pri študentih FDV, FS in PF, šibkeje pa pri študentih TEOF in BTF. Hedonske vrednote se najbolj odražajo pri študentih AGRFT, FS in AG, najmanj pa pri študentih TEOF in BTF. Po Muskovem mnenju (2000) so vrednote po teh rezultatih sodeč pomemben napovedovalec, za katero vrsto študija se bomo odločili.

1.2 Namen in cilji diplomskega dela

Vrednote so pomembne pri odločanju o najpomembnejših odločitvah in imajo vpliv na naše življenje. Skozi vrednotne usmeritve si izbiramo prijatelje, se odločamo o poklicu, partnerju, šolanju itd. Iz tega izhaja moj namen, ki je preučiti vrednote študentov Fakultete za management Univerze na Primorskem.

Cilj teoretičnega dela diplomske naloge je opredeliti vrednote, ugotoviti, kako se spreminjajo skozi posameznikovo obdobje, za kaj so pomembne in kaj vpliva nanje. Pri tem se bom osredotočila na vrednote po Muskovi tipologiji (hedonske, potenčne, moralne in izpolnitvene), ki je nastala leta 1993.

Cilj empiričnega dela pa je ugotoviti, katere vrednote so najbolj prisotne pri študentih Fakultete za management Univerze na Primorskem. V okviru tega sem si postavila hipoteze, ki jih bom s pomočjo analize rezultatov potrdila ali ovrgla.

Hipoteza 1: Med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah.

Hipoteza 2: Pri študentih Fakultete za management Univerze na Primorskem v študijskih središčih Celje, Koper in Škofja Loka prihaja do statistično pomembnih razlik pri prevladujočih vrednotah.

Hipoteza 3: Pri študentih Fakultete za management Univerze na Primorskem prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma.

1.3 Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh delov, teoretičnega in empiričnega. V teoretičnem delu bom uporabila primarne in sekundarne vire, pri čemer bom proučila dostopno domačo in tujo literaturo, med drugim tudi v elektronski obliki.

V empiričnem delu pa bom uporabila primarne vire, ki jih bom pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika za študente Fakultete za management Univerze na Primorskem. Zaradi obsežno zastavljenih hipotez je pričakovano število rešenih anket okoli 300. Za anketni vprašalnik bom uporabila Muskovo lestvico vrednot (MLV) (Musek 2000, 32-33), ki bo v spletni obliki. Vprašalnike bom razposlala med študente s pomočjo referata za študentske zadeve. Muskova lestvica vrednot vsebuje 54 posameznih vrednot, ki jih anketiranci vrednotijo od 1 do 10. Za lažje ocenjevanje je vrednoti "spoznavanje samega sebe" že podana vrednost 5. Čim višjo vrednost nekdo pripiše posamezni vrednoti, tem višja je ocena. Podatke, ki jih bom pridobila s pomočjo rešenih vprašalnikov, bom analizirala in prikazala v grafični obliki ter opisala. Za ta namen bom uporabila orodji Microsoft Excel in SPSS. Na podlagi ugotovljenih rezultatov bom oblikovane hipoteze potrdila ali ovrgla.

1.4 Predpostavke in omejitve diplomskega dela

Predpostavljam, da med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah. To predpostavljam na podlagi Kobal Grumove in Muska (2009), ki menita, da so za

mladostnike bolj pomembne dionizične vrednote, z leti pa postajajo vse bolj pomembne apolonske vrednote. Predpostavljam tudi, da med študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem med tremi študijskimi središči (Celje, Koper in Škofja Loka) prihaja do razlik v prevladujočih vrednotah. Čeprav študentje v povprečju pripadajo isti starostni skupini in s tem isti razvojnopsihološki stopnji, lahko prihaja do razlik v mikrokulturah regij, ki so pogojene z zgodovinskim in verskim vplivom. Ta predpostavka temelji na Muskovi (2004) raziskavi, kjer je bilo ugotovljeno, da prihaja do razlik med različnimi regionalnimi območji znotraj Slovenije in te razlike se posebej kažejo v verskih vrednotah, ki so močnejše izražene v manj urbaniziranih področjih. Nasprotno pa so v bolj urbaniziranih območjih izražene kulturne, demokratične in čutne vrednote. Predpostavljam pa tudi, da prihaja do nekaterih razlik med študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem v odvisnosti od spola. Ta predpostavka temelji na Muskovem (2000) raziskovanju, ki opisuje, da ženske bolj cenijo osebne, duhovne in socialne vrednote, moški pa čutne in materialne vrednote (vključujoč spolnost), dosežke in družbeni red.

Kot omejitev bi lahko izpostavila starostne razlike podiplomskih študentov. Nekateri se za podiplomski študij odločijo prej, drugi kasneje. Iz tega izhaja, da pri hipotezi 1 morda ne bo mogoče zagotoviti dovolj velike razlike pri povprečni starosti študentov in s tem ugotovljenih razlik v prevladujočih vrednotah. Kot druga omejitev pa bi lahko bila premalo število rešenih anket. Za ta namen bom poslala ankete s pomočjo referata za študentske zadeve in zato pričakujem večje število rešenih anket, kakor če bi jih pošiljala sama.

2 VREDNOTE

V angleščini ima beseda "value" (vrednota) več pomenov. Lahko pomeni vrednoto, kot jo razumemo mi, lahko pa se nanaša na oceno stvari, za kar imamo v našem jeziku drugo besedo, in sicer - vrednost. V slovenskem jeziku ni takšne težave. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014, 933) opredeljuje vrednoto kot "nekaj čemur priznava kdo veliko načelno vrednost in mu zato daje prednost."

Teorijo vrednot z drugo besedo imenujemo aksiologija. Njeni začetki segajo v filozofijo in se nadaljujejo v psihologijo. Filozofija se ukvarja z vprašanji nastanka in značilnosti vrednot ter kakšno vlogo imajo te na življenjska vodila posameznikov in družbe. Psihologijo pa bolj zanima izkustveni vidik vrednot - katere vrednote doživljajo posamezniki, kako jih ocenjujejo in povezujejo ter kako vrednote vplivajo na obnašanje. Kljub nekaterim razlikam je preučevanju vrednot v filozofiji in psihologiji skupna opredelitev, kaj vrednote so (Musek 2000).

2.1 Definicije vrednot

Po Aristotelu (2002) obstaja več smotrov, ki niso vsi končni, saj jih uporabimo za doseganje drugega bolj pomembnega smotra. Iz tega sledi, da je najvišji smoter tisti, ki je končen, in to je srečnost. Srečnosti nikoli ne uporabljamo, da bi dosegli kakšen drugi smoter, ampak vedno zavoljo nje same. Vse, kar delamo, delamo za srečnost in zato lahko rečemo, da je srečnost najvišja vrednota.

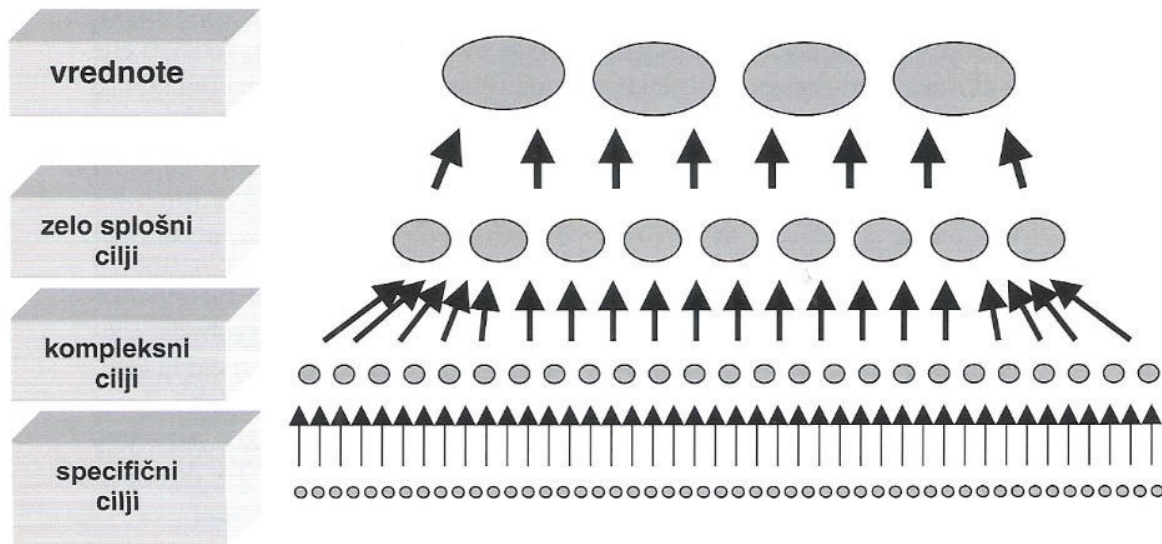
Musek (1993, 72) opredeljuje vrednote kot: "Posplošena in relativno trajna pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo, ki se nanašajo na široke kategorije podrejenih objektov in odnosov in ki usmerjajo naše interese in naše vedenje."

Ščuka (2012, 49) opisuje: "Vrednote so prepričanja o nekem najprimernejšem zaželenem stanju ali vedenju, ki naj bi nakazale posamezniku smer njegovega življenjskega sloga. So pridobljene izkušnje o ustreznosti ali neustreznosti nekega vedenja."

"Z vrednotami predvsem označujemo ideje ali situacije, ki predstavljajo nekaj pozitivnega, zaželenega, nekaj, za kar se je treba zavzemati. Vrednote so pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo, za katere se v življenju zavzemamo in k čemer težimo." (Ule 1997, 118)

Podobno vrednote opredeljuje tudi Rokeach (1973), ki jih označuje kot trajna prepričanja, da so določena obnašanja v družbi bolj zaželena kot nasprotna. Iz zgoraj zapisanega vidimo, da se vsi avtorji v večji meri strinjajo glede osnovnih definicij vrednot. Vsem je skupno to, da smatrajo vrednote kot razmeroma trajna prepričanja in da so vrednote tisto, kar je človeku pomembno oz. je zaželeno, da človek smatra kot pomembno, ker tako hoče družba.

Po Musku (2000) so vrednote posebna vrsta motivacijskih ciljev. Kot prikazuje slika 1, se specifični cilji združujejo v kompleksne cilje, ti pa v zelo splošne cilje, ti pa v splošne cilje. Na vrhu so motivacijski cilji najvišjega hierarhičnega reda, ki jim pravimo vrednote. Vrednote ne odražajo trenutne motivacijske naravnosti, ampak trajno (Pogačnik 2002).

Slika 1: Definicija vrednot

Vir: Musku 2000.

Pečjak (1999) se z definicijami vrednot v celoti ne strinja, saj je, kot pravi, znanstvena definicija odvisna od načina merjenja. Vrednote se merijo z vprašalniki in anketami in na ta način lahko dobimo samo zavestne opredelitve. Na naše vedenje pa vpliva tudi podzavest. Ob tako merjenih vrednotah lahko rečemo samo, da so vrednote zavestne opredelitve.

Nastran Ule (2013, 90): "Vrednote so zelo osebni in hkrati zelo družbeni sistemi življenjskih usmeritev." To pomeni, da so vrednote pomembne tako za posameznika kot za družbo. Posameznik ima svoje vrednote, ki so zanj pomembne, in ni nujno, da se ujemajo z družbenimi vrednotami. Oblastne strukture pa ustvarjajo vrednote, po katerih želijo, da se bodo posamezniki zgledovali in jih na ta način sprejeli za svoje. Na ta način želijo usmerjati posameznikovo mišljenje in način delovanja.

2.2 Pomen vrednot

Vrednote so pomemben del našega življenja. Na podlagi vrednotnih usmeritev sprejemamo trenutne odločitve, se odločamo, na kakšen način bomo živeli in čemu bomo dajali prednost. Stres (1986, 25): "Če hočemo živeti, moramo imeti vrednote. Če hočemo delati, se žrtvovati, ustvarjati in za nekaj izgorevati, moramo vedeti, za kaj je vredno vse to storiti. Življenje

zahteva vrednote." S tem se strinja tudi Ščuka (2012), ki pravi, da si brez vrednot ni mogoče zamišljati življenja v človeški skupnosti.

Vrednote so življenjska vodila. Povezane so z odločitvami o šolanju, poklicu, z idejnimi, političnimi in verskimi opredelitvami. Čeprav se vedno ne obnašamo v skladu s svojimi vrednotami, na splošno velja, da bolj, kot so naše odločitve osebne narave, v večji meri upoštevamo naše vrednote (Musek 2000). Zalokar Divjak in Rojnik (2010, 36): "Z uresničevanjem vrednot človek krepi smisel bivanja, življenjski smisel."

Življenja nismo proizvedli sami, ampak nam je bilo podarjeno. Nihče ne živi samo zase, ampak tudi za druge, s pomočjo katerih smo se začeli zavedati življenja in njegovega pomena. Skupaj z drugimi oblikujemo svet (Stres 1986). Iz tega izhaja, da so vrednote pomembne tako za posameznika kot za družbo. Družba prenaša vrednote na posameznika in od njega pričakuje, da se ravna v skladu z njimi. Posameznik pa se vrednot nauči od družbe, jih poskuša vzeti za svoje, vendar mu lahko izkušnje skozi življenje oblikujejo drugačne vrednote. Te vrednote pa lahko vrača nazaj v družbo in če jih družba začne sprejemati, lahko pride do zamenjave nekaterih vrednot v družbi.

Svet, v katerem živimo, je svet smisla in vrednot. Smisel in vrednote so razlogi, ki človeka vodijo skozi življenje, do njegovih dejanj. Nagoni so nekaj, kar človeka žene naprej, smisel in vrednote pa so nekaj, kar vleče oz. privlači. Vrednote so svobodne odločitve. Vrednoti lahko rečemo da ali ne (Frankl 2005).

2.2.1 Vrednote in obnašanje

Med socialnimi psihologi obstaja prepričanje, da je vedenje v skladu z vrednotami samo takrat, ko je človek svoboden, kar pa skoraj nikoli ni, saj je podvržen različnim družbenim vlogam in situacijam, ki od njega zahtevajo prilagajanje. To se kaže v Zimbardovem poskusu, ko je organiziral navidezni zapor. Študentom, ki so sodelovali, so bile vloge paznikov in zapornikom razdeljene po naključju. Pazniki so se že po nekaj dneh vedli kruto, čeprav so bili med njimi "normalni" posamezniki z različnimi vrednotami, katere pa na njihovo vedenje niso imele vpliva. Drug primer je primer komandanta koncentracijskega taborišča, ki je bil ljubeč mož, nežen oče in hkrati hladnokrven morilec v taborišču (Pečjak 1999). V teh primerih se jasno kaže, kako različne vloge in situacije vplivajo na posameznikovo vedenje. Vendar pa ni nujno tako.

Problem lahko najdemo v merjenju vrednot. Vrednote se namreč v veliki meri merijo z vprašanji. Na ta način posamezniki posredujejo vrednote, za katere mislijo, da so tiste prave. Možno je, da se ljudje ne sprašujejo, kakšne so njihove vrednote oz. ali so res takšne, kot si predstavljajo, da so. Pečjak (1999) navaja primer, ki ga opiše v svojem članku. Medicinskim sestram je telefoniral zdravnik, ki ga nikoli niso srečale. Naročil jim je, naj nekemu bolniku

dajo 20 mg astrotena (placebo). Čeprav je na steklenički bilo navedeno, da je 5 mg normalna doza, več kot 10 mg pa nevarna, jih je kar 21 od 22 upoštevalo zdravnikova navodila. Ko so spraševali sestre, ki niso sodelovale v eksperimentu, kaj bi storile, jih je kar 80 % odgovorilo, da tega navodila ne bi upoštevale, kar se je v resnici izkazalo, da ne drži.

Socialne vloge in različne situacije so nedvomno zelo pomembne pri našem vedenju. Vendar pa je od človeka do človeka odvisno, kako se bo obnašal v dani situaciji. Ne moremo posploševati, da vrednote nimajo nikakršnega vpliva na naše vedenje. Če se znajdemo v za nas ugodni situaciji, naša "zla" stran ne bo prišla do izraza, kar pa ne pomeni, da smo v svojem bistvu dobri. Frankl (2005) opisuje primer, ki ga je doživel na lastni koži med zaprtjem v koncentracijskem taborišču. Vodja taborišča je bil esesovec, ki je na skrivaj žrtvoval svoj lasten denar, da je za svoje zapornike priskrbel zdravila iz bližnje lekarne. Na drugi strani pa je bil starešina tega istega taborišča, ki je bil tudi sam ujetnik, ampak je bil bolj hudoben kot vsi esesovski stražarji skupaj, saj je ujetnike tepel, kadarkoli je mogel. Iz teh dveh primerov se jasno vidi, da socialne vloge ne pomenijo vsega. Človek se vedno sam in po svoji vesti odloča, kaj je in kaj dela. Če ima človek moralno kot vrednoto postavljeno v sam vrh svoje hierarhične lestvice, ni situacije, da se vsaj ne bi trudil biti človeški. Ne nazadnje lahko rečemo, da so vrednote zelo pomembne in imajo veliko vlogo pri našem vedenju. Problem pri tem pa je, da si ljudje zatiskajo oči, da so njihove vrednote boljše, kot so v resnici oz. kot pravi Pečjak (1999): "Vrednote so milo za pranje vesti." Čeprav se ne vedemo vedno v skladu s svojimi vrednotami, se tolažimo, da smo zaradi naših vrednot v bistvu dobri, čeprav počnemo slabe stvari.

Musek (1993) opisuje, da se naše vedenje pogosto ne ujema z vrednotami, s stališči in prepričanji zaradi več razlogov. Pravi, da je s tem podobno kot s predsodki, ki niso posledica dejanskih izkušenj, ampak nekakšnega posploševanja. Po njegovem mnenju npr. ljudje, ki najbolj sovražijo določeno raso oz. narod, nimajo dejanskih slabih izkušenj s pripadniki teh skupnosti. Celó več, tiste, ki jih osebno poznajo, smatrajo celo za "v redu ljudi". Enako je tudi pri vrednotah. Čeprav določene vrednote visoko cenimo, se včasih obnašamo ravno nasprotno. Razlogi za to so naslednji:

- potrebe so v konfliktu z vrednotami (ljudem, ki so lačni, prezebli in utrujeni, navadno visoki ideali ne pomenijo veliko),
- konfliktnost vrednot (posameznik lahko določeno vrednoto visoko ceni, vendar se zaradi druge, ki jo ceni še višje, odpove prvi),
- besede nasproti vedenjskim vrednotam (vrednote ni težko sprejeti za svoje v miselnem svetu, ko pa pride do dejanske situacije, kjer je potrebno to vrednoto zaživeti lahko pride do problemov).

2.2.2 Konflikt vrednot

Ko pride pri človeku do konflikta vrednot, se mora odločiti, katera vrednota mu je pomembnejša. Kot primer navajam moškega, ki ga opisuje Frankl (1994). Skupaj z ženo so ga zaprli v Auschwitz in čeprav sta oba spoštovala zakonsko zapoved "ne prešuštuj", je mož rotil ženo, da mora na vsak način preživeti, tudi če prekrši to vrednoto, saj se je odločil, da je zanj bolj pomembna vrednota "ne ubijaj". Kajti, če ji ne bi dal odveze za zapoved "ne prešuštuj", bi bil soodgovoren za njeno smrt. Iz tega primera se jasno vidi, da obstaja vrednotna hierarhija, torej, da so nam določene vrednote bolj pomembne od drugih. V takšnih primerih nam vrednotna hierarhija olajša odločanje o delikatnih zadevah.

2.2.3 Izvor vrednot

V zgornjih vrsticah sem razčlenila, da so nam vrednote pomembne in za kaj so pomembne. Potrebno se je še vprašati, zakaj je sploh prišlo do tega, da so nam vrednote pomembne. Če primerjamo človeka z živaljo, vidimo, da se živali ravna po nagonih. Skozi življenje jih vleče nagon, boj po preživetju in razmnoževanju. Žival se ne sprašuje, kakšen je smisel življenja, kako naj si življenje naredi bolj polno in ali je vredno živeti. Ta vprašanja so skupna samo človeku. Kot opisuje Fromm (1970), ko je prišlo pri človeku do vprašanja o smislu, je človek postal človek. S tem je stopil iz narave in se podal na višjo dimenzijo. Sedaj človeku ni več dovolj, da bi se sprijaznil z življenjem kot takim, ampak išče odgovore na različna vprašanja. Zanima ga, kaj je namen življenja, ali se življenje s smrtjo konča itd. Pri tem si pomaga z vrednotami, ki mu v neki meri lajšajo življenje. Človek se za razliko od živali ne razmnožuje nagonsko, ampak ustvarja življenje in to je lastno samo njemu. Jung (1994, 78): "Dokler smo stopljeni z naravo, smo v nezavednem stanju in živimo v varnosti instinkta, ki ne pozna problemov. Človekovo odvrčanje od instinktov, njegovo upiranje temu, ustvarja zavest."

Scheler (1997) podobno kot Jung omenja izgubo instinktov v povezavi z duhovnim življenjem. Če človeka primerjamo z živalmi in ga vrednotimo na podlagi vitalnih vrednot, lahko rečemo, da je človek "obolela žival", kajti živali, ki se razvijajo s tem, napredujejo in imajo vedno boljše instinkte in čute. Človek pa z vso tehnologijo in umetnim razvojem izgublja svoje čute, slabša se mu spomin itd. Človeka lahko na podlagi tega smatramo kot najvrednejše živo bitje samo, če ga gledamo z drugimi vrednotami, ki so višje od bioloških vrednot. Te vrednote so "vrednote svetega" in "duhovne vrednote".

Na podlagi tega lahko zaključimo, da je človek s tem, ko je izgubil nekatere instinkte in si pridobil zavest o samem sebi, stopil na višjo raven življenja. Ker človek v večji meri nima več instinktov, ki bi ga vodili skozi življenje, ker skoraj nima več nagonov, ki bi ga ohranjali pri življenju (razen npr. potrebe po dihanju, vodi, hranilnih snoveh), si je moral poiskati nekakšno zamenjavo za praznino, ki je nastala v njem, ko je stopil na višjo raven. Dejstvo, da se je začel

zavedati svojega lastnega obstoja, je v njem prebudilo na tisoče vprašanj. Največje vprašanje pa zadeva prav smisel življenja in dejstvo, da se človek zaveda svoje lastne minljivosti, povzroča tegobe številnim ljudem. Vse pa je odvisno od tega, na kakšen način si zastavimo to vprašanje.

V naslednjih stavkih nam Frankl (1983, 58) opisuje prav to razliko:

Medtem ko se je večina spraševala: Bomo taborišče preživel? Če ne, potem vse to trpljenje nima nobenega smisla – v nasprotju s temi, se je glasilo vprašanje, ki je mene stiskalo, drugače: Ima vse to trpljenje, to umiranje okrog nas smisel? Kajti, če ne, potem bi sploh ne imelo smisla, da preživiš taborišče. Kajti življenje, čigar smisel je odvisen od takšnega slučaja, takšno življenje bi pravzaprav ne bilo vredno, da ga sploh živiš.

2.3 Klasifikacije vrednot

Vrednote so pomembno področje našega duhovnega sveta. V preteklosti so se z njimi ukvarjali številni misleci. Klasificiranje vrednot pa je pogosto temeljilo bolj na miselnem presojanju kot pa na raziskovalnih opažanjih. Na ta način so vrednote povezovali v smiselno logične sisteme, ne pa v kategorije vrednot, ki bi jih navedli ljudje, če bi jih spraševali po njih. Predmet empiričnega raziskovanja pa so vrednote postale šele v začetku 70. let, ko je Rokeach odprl novo obdobje v njihovem proučevanju. Rokeach se je usmerjal k merjenju in empiričnemu raziskovanju vrednot. Po tem obdobju so se odprla nova vprašanja kot npr. Katere so glavne kategorije vrednot? (Musek 1993; Musek 2000)

2.3.1 Pomembnejše klasifikacije vrednot

V preglednici 1 se nahajajo nekatere pomembnejše klasifikacije vrednot vse od antičnih časov pa do danes. Različni avtorji so poskušali razdeliti vrednote na različne načine. Nekateri so se nagibali bolj k osebnim vrednotam, drugi bolj k družbenim, tretji pa so kombinirali oboje. Skozi celotno obdobje pa se vrednote tesno povezujejo s pojmom morale in etike. V starih časih so bile vrednote nekakšno izhodišče družbenega obnašanja. Bile so smernice, ki so ljudem dajale nekakšen kažipot, pojavljale so se v različnih družbenih sistemih, kot tudi v različnih religijah. Vrednote še danes pomenijo nekakšne smernice obnašanja, vendar ne več v takšni meri kot nekoč. Skozi družbeni razvoj smo pridobili različne zakone in pravila, ki so v neki meri nadomestili funkcijo vrednot, kot smo jo poznali včasih. Na tej točki so se vrednote spremenile, postale so bolj osebne. Čeprav je večina vrednot skupnih vsem, se pojavi razlika v tem, katero vrednoto postavimo pred drugo.

Preglednica 1: Pomembnejše klasifikacije vrednot

AVTOR, IZVOR	GLAVNE KATEGORIJE	PODKATEGORIJE, OPISI, PRIMERI	
Platon, tradicionalne analitične vrednote	lepota, resnica, dobrota plemenitost		
Aristotel	dianoetične (razumske) vrline	um, veda, modrost, umetnost, praktična pamet	
	etične (nравstvene) vrline	pogum, umerjenost, obvladanost, dostojnost, prijateljstvo, pravičnost	
krščanske vrednote	vera, upanje, ljubezen		
Nietzsche	apolonske vrednote	harmonija, red, samodisciplina, morala, razum	
	dionizične vrednote	moč, svoboda, uživanje, nagonskost, strast	
Veber	hedonske vrednote	prijetnost – neprijetnost	
	estetske vrednote	lepota – grdota	
	logične vrednote	resnica – neresnica	
	aksiološke vrednote	vrednost – nevrednost	
	elevterične vrednote	prostost – neprostost	
	hagiološke vrednote	svetost - ničevost	
Rokeach	terminalne vrednote	osebne	modrost
		socitalne	mir na svetu
	instrumentalne vrednote	moralne	poštenost
		kompetenčne	sposobnost
Hofstede	vrednote individualistične kulture		
	vrednote kolektivistične kulture		

Vir: Musek 2000.

Čeprav so se razvrstitve vrednot spreminjale skozi čas, pa temeljne vrednote ostajajo iste. Kot pravi Musek (2000), so v današnjem času še vedno v ospredju t. i. krščanske vrednote – vera, upanje in ljubezen, ki niso odvisne od našega verovanja v boga, ampak se v njih skriva globoka modrost. Te vrednote osmišljajo vse druge in ne izključujejo ničesar, kar je vredno.

Frankl (2005) deli vrednote na: ustvarjalne vrednote, doživljajske vrednote in vrednote stališča.

Ustvarjalne vrednote se nanašajo na delo človeka ter na njegovo dejavnost in ustvarjanje. Človek se sam odloči, na kakšen način bo opravljal določeno delo in kakšno stališče si bo pri tem oblikoval (Musek, Tušak in Zalokar Divjak 1998).

Doživljajske vrednote se nanašajo čutenje, medčloveške odnose, doživljanje narave itd, ne nanašajo pa se na stvari, ampak na abstraktne pojme, kot je npr. ljubezen. S temi vrednotami

si človek krepi svoj življenjski smisel na indirektni način (Musek, Tušak in Zalokar Divjak 1998).

Vrednote stališča se nanašajo na to, da ima človek ne glede na položaj, v katerem se znajde, možnost, da se zavzame za določeno stališče. Npr., če se znajde v brezizhodnem položaju, na katerega nima vpliva, mora pozitivno gledati na stvari (Lukas 2001).

2.3.2 Muskova klasifikacija vrednot

Muskova lestvica vrednot vsebuje tako družbene kot osebne vrednote. Musek (2000) deli vrednote na dve velekategoriji, na dionizične in apolonske vrednote. Za dionizične vrednote bi lahko rekli, da so blizu individualistični kulturi, za apolonske vrednote pa, da so bolj blizu kolektivistične kulture. Dionizične vrednote se delijo na hedonski in potenčni vrednotni tip, apolonske pa na moralni in izpolnitveni vrednotni tip. MLV je zasnovana tako, da se lahko posamezne vrednote združujejo v višje vrednotne kategorije. Posamezne vrednote se združujejo v kategorije srednjega obsega, te v kategorije večjega obsega (vrednotni tipi), te pa naprej v kategorije največjega obsega (velekategorije).

Kategorije srednjega obsega so (prav tam):

- čutne (veselje in zabava, družabnost, vznemirljivo življenje, udobje, spolnost, dobra hrana, prosto gibanje),
- zdravstvene (zdravje),
- varnostne (varnost, počitek),
- statusne (moč, ugled, slava, denar, politični uspeh, prekašanje drugih, dolgo življenje),
- patriotske (ljubezen do domovine, narodnostni ponos, red, zakoni),
- tradicionalne (poštenost, dobrot, delavnost),
- družinske (družinska sreča, razumevanje s partnerjem, ljubezen do otrok, ljubezen, upanje),
- societalne (enakost, nacionalna enakopravnost, mir, sloga, pravica),
- kulturne (kultura, umetnost, ustvarjalnost),
- estetske (lepota, narava),
- aktualizacijske (samoizpopolnjevanje, znanje, napredek),
- spoznavne (resnica, modrost),
- verske (vera).

Kategorije večjega obsega (vrednotni tipi) so (prav tam):

- hedonski tip (čutne, zdravstvene, varnostne),
- potenčni tip (statusne, patriotske),
- moralni tip (tradicionalne, družinske, societalne),
- izpolnitveni tip (kulturne, estetske, aktualizacijske, spoznavne, verske).

Kategorije največjega obsega (velekategorijske) (prav tam):

- dionizične vrednote (hedonski in potenčni tip),
- apolonske vrednote (moralni in izpolnitveni tip).

Preglednica 2: Muskova klasifikacija vrednot

DIONIZIČNE VREDNOTE		APOLONSKE VREDNOTE	
HEDONSKI TIP	POTENČNI TIP	MORALNI TIP	IZPOLNITVENI TIP
čutne	statusne	socialne	spoznavne
zdravstvene	patriotske	societalne	estetske
varnostne		tradicionalne	kulturne
			aktualizacijske
			verske
veselje, zabava, vznemirljivo življenje, udobje, uživanje	moč, ugled, slava, denar, politični uspeh	ljubezen, družinska sreča, razumevanje s partnerjem	resnica, modrost
zdravje	ljubezen do domovine, narodnostni ponos	mir, sloga, enakost	lepota, narava
varnost		poštenost, delavnost	umetnost, kultura
			samoizpopolnjevanje
			vera, upanje

Vir: Musek 2000.

3 RAZVOJ VREDNOT SKOZI ŽIVLJENJE

Vrednote so nam predstavljene skozi vzgojo in s spoznavanjem različnih ljudi, ki cenijo različne vrednote. Od nas pa je odvisno, katere vrednote si bomo vzeli za svoje, po katerih načelih se bomo ravnali in katere cilje si bomo zadali. Skozi življenje se znajdemo v različnih situacijah in si tako pridobimo najrazličnejše izkušnje, ki nas oblikujejo v osebe, kakršne smo postali. Frankl (1994, 108): "V preteklosti ni nič izgubljeno, ampak je vse spravljeno, kakor da bi bilo varno uskladiščeno. Preteklost je najvarnejši način bivanja. Kar je minilo, smo spravili in rešili v preteklost."

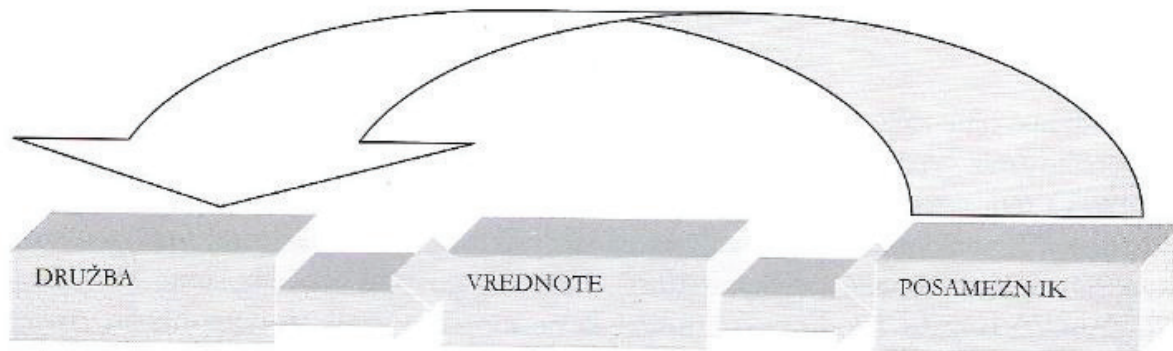
Charlotte Bühler (1965, 54, po Frankl 1994, 35): "Človek živi usmerjeno k smotru, kar pomeni, da živi z namero. Ta namera je, da bi dal smisel življenju ... Posameznik ... hoče ustvarjati vrednote. Človeško bitje je prvotno ali prirojeno usmerjeno k ustvarjanju vrednot."

3.1 Nastanek vrednot

Vrednote kot definicije iz prejšnjega poglavja se izoblikujejo šele v obdobju adolescence, ko se izoblikuje možnost abstraktnega mišljenja, njeni zametki pa se pojavijo že veliko prej. Že otroci znajo vrednotiti stvari in ločijo med tem, kaj je prav in kaj narobe ter med tem, kaj jim je všeč in kaj ne. Ločijo pojave in objekte kot prijetne in neprijetne, lepe in grde, dobre in slabe. Na podlagi tega izhaja delitev vrednot na vrednote kot dobrine in vrednote kot merila. Dobrine so povezane z ugodjem, merila pa z moralnimi normami (Lešnik Musek 1996; Musek 2000).

Za nastanek vrednot je pomembno, da zna posameznik razmišljati o stvareh, s katerimi nima konkretnih izkušenj. Potreben je preskok iz konkretno-logičnega v formalno-logičen način razmišljanja. To pomeni, da se za razmišljanje in presojanje posamezniku ni potrebno več upirati na konkretne primere, ampak je sposoben misliti abstraktno (Lešnik Musek 1996).

Ščuka (2012) pravi, da so vrednote vsiljeni vedenjski vzorci, saj jih otroci sprejemajo skozi razvojno obdobje od svojih staršev, sovrstnikov in učiteljev. Na podlagi tega lahko trdimo, da si vrednot ne moremo izbrati samovoljno, kajti skozi vzgojo so nam predstavljene določene vrednote, ki jih od nas zahteva oz. želi družba. Vrednote niso predmet znanstvenega raziskovanja, ampak so plod spoznanja. Širijo se z običaji, s posnemanjem, z verovanjem in ljudem dajejo občutek varnosti, ker se z njimi lahko povezujejo v skupnosti. Ker vrednote temeljijo na verovanju, imajo močan učinek na naše mišljenje, voljo in ravnanje. Podobno je prikazano na sliki 2, kjer Musek (2000) opisuje, kako se vrednote prenašajo skozi socializacijski proces. Družba oblikuje določene vrednote, ki jih nato skuša prenesti na posameznika. Ko posameznik sprejme te vrednote, na ta način pripomore k ohranjanju in reproduciranju teh vrednot.

Slika 2: Prenos vrednot

Vir: Musek 2000.

Frankl (1994) pravi, da se vrednot ne da učiti, ampak jih je potrebno živeti. Vrednote so podobno kot smisel, ki posamezniku ne more biti dan na dlani, ampak se mu lahko samo pokaže prava pot do smisla z zgledom.

Do razlik v vrednotnih usmeritvah prihaja med posamezniki, med različnimi kulturami in zaradi različnih družbenih sistemov. Nekateri cenijo določene vrednote bolj, drugi manj. Do razlik prihaja tudi zaradi zgodovinske pogojenosti. Vrednote so lahko globoko zakoreninjene v nas in pogojene z družbo. Če družba ne sprejema določenih vrednot za svoje, jih najverjetneje tudi posameznik ne bo ponotranjil. To izhaja iz dejstva, da se posameznik ne rodi z že izoblikovanimi vrednotami, ampak jih pridobi skozi svoje življenje z izkušnjami. Družba vpliva na posameznika s svojimi normami in načeli, podpira, kar je zaželeno, in poskuša odpraviti, kar je v neskladju z njihovo etiko. Na podlagi tega so naše vrednote močno odvisne od okolja in ljudi, v krogu katerih se gibljemo (Musek 1994).

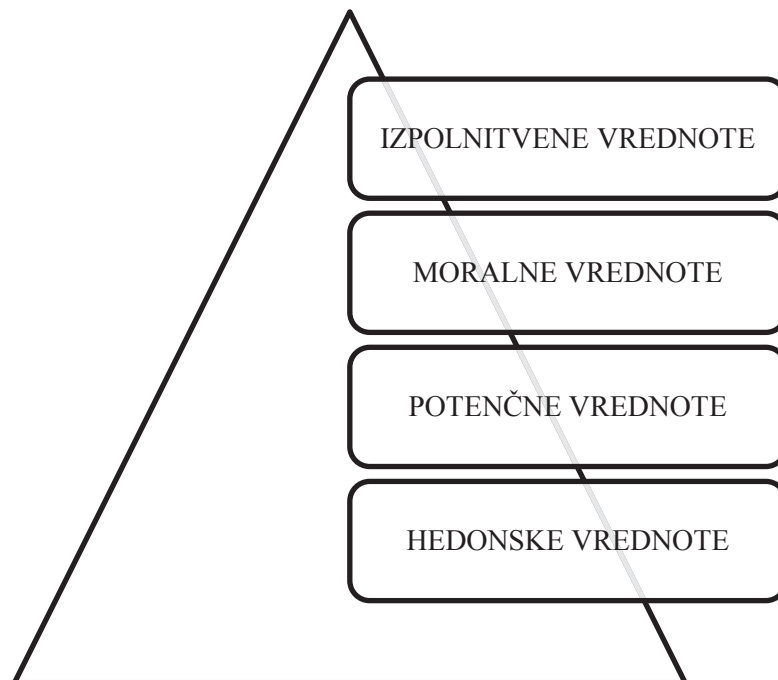
Vsa naša dejanja izhajajo iz vrednotenj, od katerih so nekatera lastna, druga sprejeta. Največ teh vrednotenj je sprejetih, saj jih sprejmemo zaradi strahu, kar pomeni, da delamo tako kot večina, saj mislimo, da je to pametnejše oz. da nam to najbolj koristi. Na ta način se na to navadimo in vrednotenja postanejo del naše narave. Lastno vrednotenje je zelo redko in pomeni, da stvar vrednotimo na podlagi tega, kakšne občutke vzbuja v nas samih, ne glede na ostale (Nietzsche 2004a).

3.2 Spreminjanje vrednot skozi posameznikovo življenje

Vrednote se spreminjajo skozi posameznikovo življenje od samega nastanka in do njegovega konca. Vendar to ne pomeni, da si človek izmišlja vedno nove in nove vrednote, ampak ravno nasprotno, vrednote ostajajo iste, spremeni se le njihova pomembnost. Zamenja se vrstni red v hierarhiji vrednot posameznika. Na to vplivajo različni dejavniki, kot so starost posameznika,

družina, v kateri odrašča, družba, v kateri se giblje, in ne nazadnje imajo velik vpliv njegove življenjske izkušnje.

Vrednote so relativno stabilne in trajne, toda to ne pomeni, da so nespremenljive. Za primer lahko vzamemo t. i. generacijski prepad v vrednostnih usmeritvah. Zanj niso krive samo družbene spremembe, ki prinesejo nove poglede na svet in s tem nove vrednote, ampak tudi spreminjajoče se vrednote posameznika. Mladostniki bolj cenijo vrednote, kot so razumevanje s partnerjem, ljubezen in samoizpopolnjevanje, s starostjo pa narašča pomen vrednot, kot so načela, varnost, vera in lepota. Spreminjanje vrednot je odvisno tudi od posameznikove življenjske situacije, od izkušenj in pričakovanj. Kot prikazuje spodnja slika, načeloma velja, da so za mladostnike bolj pomembne hedonske vrednote, v zgodnji odraslosti potenčne vrednote, v srednji odraslosti moralne vrednote in v pozni odraslosti izpolnitvene vrednote. To se sklada s potekom našega življenja v smislu, da mladostniki bolj cenijo veselje in zabavo, vznemirljivo življenje, udobje, spolnost in svobodo. Pozneje se pojavi potreba po dokazovanju in dosežkih, kar se velikokrat ujema s šolanjem in z izbiro partnerja. V nadaljevanju, ko imamo partnerski odnos in smo v družinskem in poklicnem krogu, se pojavijo vrednote, ki se bolj nagibajo k odgovornosti, družinski sreči in delavnosti. Ko se v življenju naučimo usklajevati moralne, potenčne in hedonske vrednote, nas življenjske situacije vodijo do izpolnitvenih vrednot. Te vrednote so vse tisto, kar naj bi osmišljalo naše življenje in ga naredilo bolj polnega (Musek 2000). Kot pravi Nietzsche (2004b), vrednote se spreminjajo v sorazmerju z rastjo postavljalca vrednot.

Slika 3: Razvojna hierarhija vrednot

Vir: Musek 2000.

Nietzsche (2004b, 17): "Stvar, ki prepriča, zaradi tega še ni resnična, je samo prepričevalna." To se sklada z zgornjo hierarhijo vrednot, saj smo v mladosti prepričani, da so naše vrednote edine prave, vendar se z razvojem in izkušnjami naučimo različnih stvari in drugačnega mišljenja. Na ta način pridemo do novih vrednot, ki nam prej niso bile pomembne. Po drugi strani pa se vrednote spreminjajo tudi skozi čas. V davniini so bile v ospredju drugačne vrednote, kot so npr. v današnjem času, kar je posledica tako miselnega kot tehnološkega razvoja.

Nietzsche (2004b, 4): "... Prej ali slej so nam potrebne nove vrednote ..." V tem kontekstu lahko povzamem Stresa (1986), ki ugotavlja, da je človek bitje, ki uresničuje samega sebe, zato si zasluži, da je sam cilj svojega življenja. Na ta način lahko rečem, da je človek sam po sebi vrednota. Ampak po Nietzscheju (2004a) bo človek šele takrat, ko bo spoznal vse stvari, sposoben spoznati samega sebe, saj ga stvari pri tem le ovirajo in so njegove meje.

Zgornja hierarhija vrednot temelji na podobnem sistemu kot Maslowa hierarhija potreb. Maslow razlikuje med nižjimi in višjimi potrebami, pri čemer je najprej potrebno zadovoljiti osnovnejše potrebe, da sploh lahko pridemo do zadovoljevanja bolj kompleksnih potreb. To v določeni meri drži, vendar pa ne velja v celoti, kajti to bi pomenilo, da človek išče smisel življenja šele takrat, ko mu gre dobro. Človek pa se ukvarja s smislom v največji meri ravno takrat, kadar mu gre najslabše (Frankl 2005). Iz tega lahko izhajam, da se človek opira na vrednote in išče smisel v brezizhodnih situacijah, ko se boji za lastno življenje in življenje bližnjih tudi, ko nima zadovoljenih osnovnih potreb. Po drugi strani pa so v današnjem času, v času obilja, ko so v večini osnovne potrebe zadovoljene, potrebe po vrednotah in smislu še toliko večje. Človek se v večini ne bori več iz dneva v dan, ima več prostega časa, kot ga je imel nekoč, in s tem prihaja do vprašanja o smislu veliko prej, kot je nekoč. Danes se že mladostniki sprašujejo o smislu življenja in na ta način se povečuje potreba po vrednotah. Po Franklovem (2005) mnenju problem tiči v tem, da v nasprotju z živalmi, človeku noben gon ne govori, kaj mora početi, in v nasprotju z ljudmi v preteklosti, nam nobena tradicija ne govori, kaj naj bi počeli, in tako se rado zgodi, da človek ne ve več, kaj pravzaprav hoče.

Če bi bile vrednote popolnoma stabilne, individualne in družbene spremembe ne bi bile mogoče. Če pa bi bile vrednote popolnoma spreminjajoče, bi bila družbena in osebna kontinuiteta nemogoča. Tako moramo pri pojmovanju vrednot upoštevati njihovo trajnost, kot tudi dopuščati možnost spreminjanja (Rokeach 1973).

Na eni strani govorimo o vrednotah posameznika, po drugi strani pa se spreminjajo tudi vrednote v družbi. Raziskave v Sloveniji kažejo, da so velike in močne vrednote (vera, politična pripadnost in nacionalna vezanost) v zadnjem času zamenjale vrednote, ki se nanašajo na posameznika (npr. samouresničevanje, prijateljstvo in varnost) (Nastran Ule 2013).

4 RAZISKAVA

Vrednote imajo v našem življenju pomembno vlogo. Povezujejo se z različnimi področji našega življenja. Pomembne so predvsem pri odločanju o stvareh, kot so izbira šole, partnerja in poklica, pomembne pa so tudi iz vidika, da pomagajo dati našemu življenju smisel. Iz tega sledi moj namen preučevanja vrednot. Razlog za preučevanje vrednot ravno pri študentih UP FM pa temelji na dejstvu, da so študentje programa management verjetni bodoči nosilci pomembnih gospodarskih funkcij. Glede na to, da so študentje pripadniki bodoče generacije podjetnikov, vodij in drugih odločevalcev v poslovnem svetu v Sloveniji, se lahko upravičeno vprašamo, kakšne so njihove vrednote.

S pomočjo raziskave želim ugotoviti, katere vrednote prevladujejo pri študentih managementa UP, ali obstajajo razlike med spoloma, med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti ter med študenti v vseh treh študijskih središčih.

Pri raziskavi sem uporabila MLV (Musek 2000, 32-33), ki vsebuje 54 vrednot. Te vrednote posamezniki ocenijo od 1 do 10. Za lažje ocenjevanje je vrednoti *spoznavanje samega sebe* že podana vrednost 5. Čim višje posameznik oceni vrednoto, tem večji pomen ima vrednota v njegovem življenju.

4.1 Metoda pridobivanja in zbiranja podatkov

Pri raziskavi sem se odločila za uporabo MLV, ki sem jo preoblikovala v spletno obliko. Vprašalnike sem poslala v referat za študentske zadeve Celje, kjer so jih v mojem imenu razposlali študentom UP FM. V anketiranje so bili zajeti študentje obeh spolov, vseh treh študijskih središč (Celje, Koper, Škofja Loka) ter študentje prve in druge stopnje. Anketiranje je potekalo od 3. 9. 2014 do 22. 10. 2014. Kot orodje za anketiranje sem uporabila spletno stran EnKlikAnketa – 1KA.

4.2 Zastavljene hipoteze

V uvodnem delu sem si zastavila 3 hipoteze, ki jih bom v nadaljevanju preverila s pomočjo anketnega vprašalnika.

Hipoteza 1: Med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti Fakultete za management UP prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah.

Hipoteza 2: Pri študentih Fakultete za management UP v študijskih središčih Celje, Koper in Škofja Loka prihaja do statistično pomembnih razlik pri prevladujočih vrednotah.

Hipoteza 3: Pri študentih Fakultete za management UP prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma.

4.3 Analiza podatkov

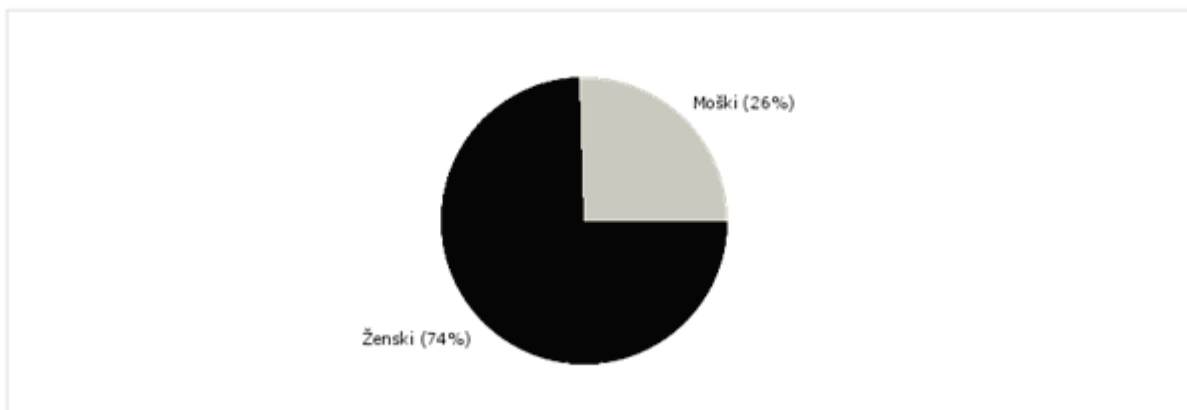
V anketi je sodelovalo 440 anketirancev, od katerih je anketo končalo 262. Ker je za analizo pomembno, da je anketa rešena v celoti, bom v nadaljevanju uporabila samo podatke 262 anketirancev.

4.3.1 Demografski podatki

Prva štiri vprašanja v anketnem vprašalniku se nanašajo na spol, starost, stopnjo študija in študijsko središče.

Prvo vprašanje: Spol

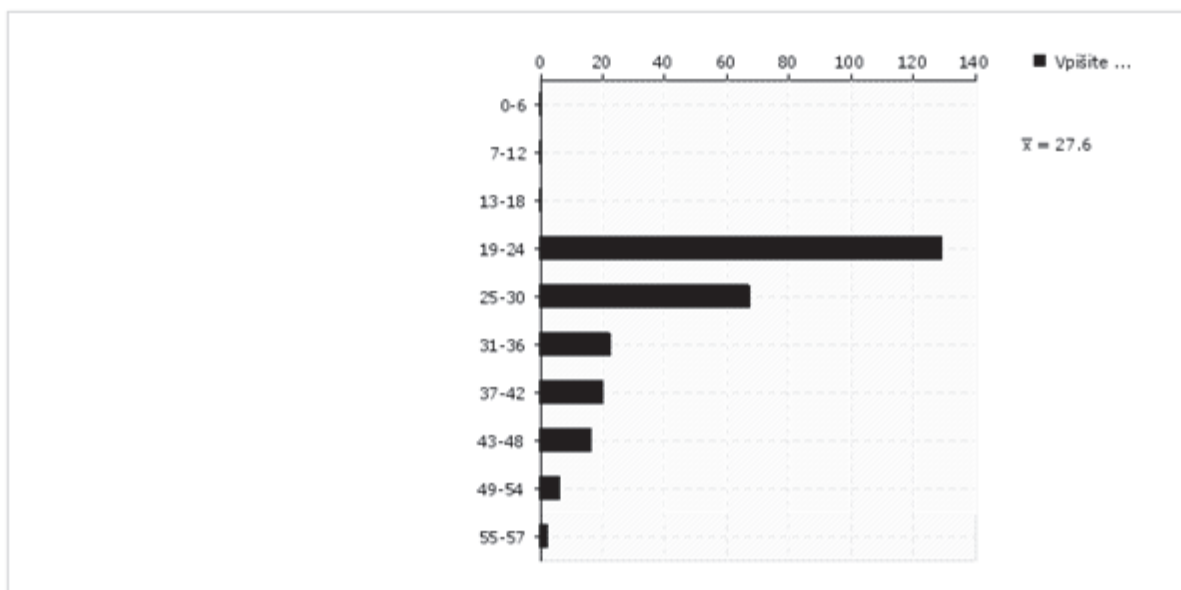
V anketi je sodelovalo 67 moških in 195 žensk.

Slika 4: Spol

Drugo vprašanje: Koliko ste stari?

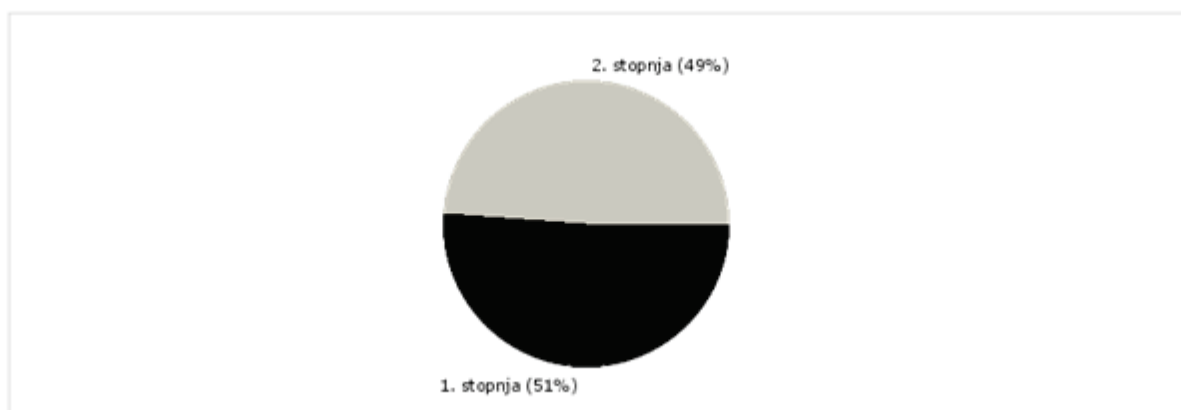
Povprečna starost anketirancev znaša 27,6 let. Standardni odklon znaša 8,39. Največji delež vprašanih je starih 22 let (14 %) in 21 let (12 %).

Slika 5: Starost

Tretje vprašanje: Katero študijsko stopnjo obiskujete?

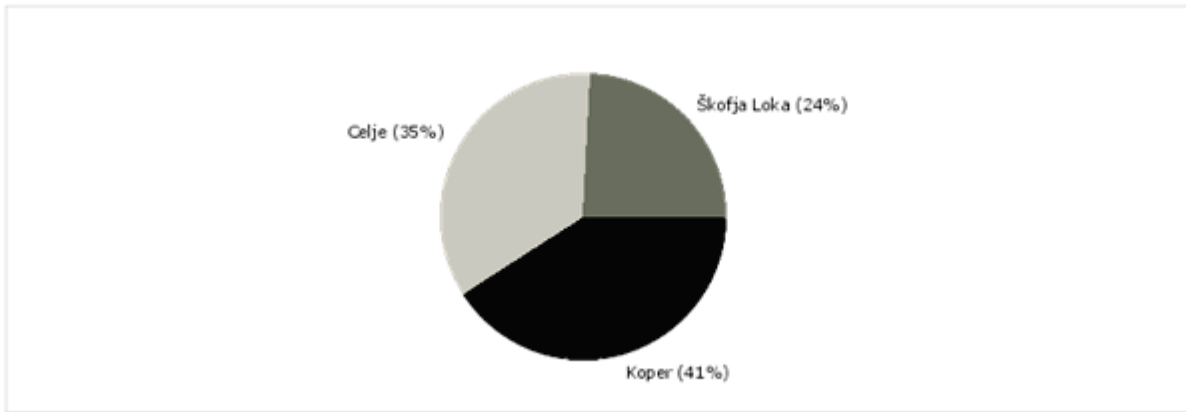
Na anketo je odgovorilo 134 dodiplomskih študentov (1. stopnja) in 128 podiplomskih študentov (2. stopnja).

Slika 6: Stopnja študija

Četrto vprašanje: Katero študijsko središče obiskujete?

Največji delež anketirancev obiskuje študijsko središče v Kopru (107 študentov), sledijo anketiranci iz Celja (91 študentov) in nazadnje anketiranci iz Škofje Loke (64 študentov).

Slika 7: Študijsko središče

4.3.2 Vrednote

V naslednjih vrsticah se bom posvetila posameznim vrednotam. Za lažjo berljivost je pri vsaki vrednoti zapisana zaporedna številka, in sicer pod št. 1 je vrednota, ki jo študentje managementa UP vrednotijo najvišje, pod št. 54 pa se nahaja vrednota, ki ji pripisujejo najmanjšo vrednost. Za določitev zaporedne številke vrednot sem uporabila aritmetično sredino. Višja, kot je aritmetična sredina, večji pomen ima vrednota za anketirance. Ker aritmetična sredina ni čisto točen pokazatelj pomembnosti vrednot, sem v preglednico dodala še vrednost mediane, ki nam pove, da je polovica anketirancev izbrala večjo vrednost, polovica anketirancev pa manjšo vrednost od zapisane. Prevladujoče vrednote sem določila na celotnem vzorcu anketirancev in jih kot take uporabila v vseh naslednjih testih. To sem storila s pomočjo t-testa za odvisne vzorce, pri katerem sem primerjala povprečja vseh vrednot. S t-testom sem izračunala, ali se aritmetične sredine posameznih vrednot med seboj pomembno razlikujejo. Na ta način sem lahko v nadaljevanju določila range posameznim vrednotam. To sem storila tako, da sem vrednotam, pri katerih se aritmetične sredine ne razlikujejo pomembno pripisala enak rang. Pri testu sem upoštevala 5 % tveganje. Metodologijo (preglednice 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14) sem uporabila na podlagi znanstvenega članka Slovenian young researchers' motivation for knowledge transfer (Arzenšek, Košmrlj in Trunk Širca 2014). T-test sem uporabila kljub asimetrični porazdelitvi podatkov, saj je vzorec dovolj velik, da lahko zanemarimo porazdeljenost podatkov, ki odstopa od normalne. Drugi ključni razlog za uporabo t-testa pa je, da so vrednote po definiciji ena izmed najpomembnejših stvari v življenju in se ne porazdeljujejo normalno.

Skupne vrednote

Preglednica 3 vsebuje podatke vseh anketiranih študentov, ne glede na spol, starost, študijsko središče ali stopnjo študija.

Za študente ima največjo vrednost vrednota *zdravje* (Povp.=9,43, Med=10,00) najmanjšo pa *politična uspešnost* (Povp.=3,54, Med=3,00). Visoko cenijo tudi *razumevanje s partnerjem* (Povp.=9,09, Med=10,00) in *družinsko srečo* (Povp.=9,05, Med=10,00). Na samem dnu lestvice pa se nahaja še *vera v boga* (Povp.=4,42, Med=4,00), ter *slava in občudovanje* (Povp.=4,48, Med=5,00).

Iz preglednice 3 je razvidno, da so vse vrednote asimetrične. Vrednote od zaporedne št. 1 do 48 so asimetrične v levo, kar pomeni, da je aritmetična sredina manjša od mediane, mediana pa manjša od modusa. Vrednote od zaporedne št. 49 do 54 pa so asimetrične v desno, kar pomeni, da je aritmetična sredina večja od mediane, mediana pa je večja od modusa.

Preglednica 3: Skupne vrednote študentov Fakultete za management na UP

Zap. št.	Vrednote	Povprečje	Med	Std. odklon	Min.	Max	Asimetrija
1	Zdravje	9,43	10,00	1,22	4	10	-2,56
2	Razumevanje s partnerjem	9,09	10,00	1,34	4	10	-1,79
3	Družinska sreča	9,05	10,00	1,62	4	10	-2,14
4	Svoboda	8,91	10,00	1,57	3	10	-1,54
5	Ljubezen	8,87	10,00	1,63	1	10	-1,78
6	Poštenost	8,82	10,00	1,64	2	10	-1,58
7	Zvestoba	8,68	9,00	1,73	1	10	-1,57
8	Ljubezen do otrok	8,65	10,00	1,95	1	10	-1,73
9	Pravičnost	8,51	9,00	1,75	2	10	-1,27
10	Varnost in neogroženost	8,44	9,00	1,72	2	10	-1,27
11	Izpopolnjevanje samega sebe	8,38	9,00	1,69	3	10	-0,89
12	Prijateljstvo	8,36	8,00	1,84	1	10	-1,32
13	Moralna načela	8,34	9,00	1,83	1	10	-1,24
14	Delavnost	8,19	8,00	1,72	1	10	-1,22
15	Mir na svetu	8,06	9,00	2,2	1	10	-0,99
16	Prosti čas	8,05	8,00	1,87	1	10	-1,18
17	Mir in počitek	7,97	8,00	1,95	1	10	-1,04
18	Znanje	7,95	8,00	1,71	3	10	-0,66
19	Dobrota in nesebičnost	7,95	8,00	1,83	2	10	-0,71
20	Spoznavanje resnice	7,89	8,00	1,90	1	10	-0,91
21	Prostost in gibanje	7,85	8,00	1,94	1	10	-0,81
22	Dobri spolni odnosi	7,76	8,00	2,26	1	10	-0,96
23	Uspeh v poklicu	7,71	8,00	1,87	1	10	-0,83
24	Modrost	7,62	8,00	1,89	2	10	-0,65
25	Enakost med ljudmi	7,58	5,00	2,29	1	10	-0,82
26	Sožitje in sloga med ljudmi	7,57	8,00	1,83	1	10	-0,72
27	Upanje v prihodnost	7,45	8,00	2,27	1	10	-0,86
28	Veselje in zabava	7,38	8,00	2,08	1	10	-0,78
29	Red in disciplina	7,32	8,00	2,12	1	10	-0,77
30	Polno in vznemirljivo življenje	7,23	8,00	2,14	1	10	-0,69
31	Enakopravnost med narodi	7,21	8,00	2,37	1	10	-0,59
32	Šport in rekreacija	7,16	7,00	2,04	1	10	-0,37

Zap. št.	Vrednote	Povprečje	Med	Std. odklon	Min.	Max	Asimetrija
33	Sožitje z naravo	7,05	7,00	2,18	1	10	-0,45
34	Osebna privlačnost	6,92	7,00	2,17	1	10	-0,47
35	Družabno življenje	6,89	7,00	1,99	1	10	-0,31
36	Spoštovanje zakonov	6,80	7,00	2,42	1	10	-0,58
37	Ustvarjalni dosežki	6,80	7,00	2,07	1	10	-0,35
38	Dobra hrana in pijača	6,73	7,00	2,34	1	10	-0,49
39	Udobno življenje	6,72	7,00	2,27	1	10	-0,46
40	Tovarištvo in solidarnost	6,64	7,00	2,17	1	10	-0,49
41	Napredek človeštva	6,52	7,00	2,26	1	10	-0,36
42	Dolgo življenje	6,52	7,00	2,30	1	10	-0,30
43	Denar in imetje	6,27	7,00	2,26	1	10	-0,35
44	Ugled v družbi	6,16	6,00	2,40	1	10	-0,32
45	Lepota - uživanje lepote	6,05	6,00	2,24	1	10	-0,16
46	Moč in vplivnost	5,99	6,00	2,42	1	10	-0,29
47	Smisel za kulturo	5,59	6,00	2,25	1	10	-0,16
48	Narodnostni ponos	5,40	5,00	2,53	1	10	-0,13
49	Ljubezen do domovine	5,17	5,00	2,59	1	10	0,03
50	Uživanje v umetnosti	5,11	5,00	2,47	1	10	0,17
51	Prekašanje in preseganje drugih	4,71	5,00	2,67	1	10	0,25
52	Slava in občudovanje	4,48	5,00	2,52	1	10	0,27
53	Vera v boga	4,42	4,00	3,12	1	10	0,53
54	Politična uspešnost	3,54	3,00	2,20	1	10	0,68

Preglednica 4 prikazuje pomembnost prevladujočih vrednot po rangih. Iz preglednice je razvidno, kako se prevladujoče vrednote med seboj povezujejo v range glede na povezavo v povprečjih. Anketiranci v sam vrh postavljajo vrednoto *zdravje*. V II. rangu je vrednota *razumevanje s partnerjem*, ki je enako pomembna kot *družinska sreča* in *svoboda* ter manj kot *zdravje*. *Ljubezen* se nahaja v III. rangu, čeprav je enako pomembna kot *svoboda* in *družinska sreča*, ni pa enako pomembna kot *razumevanje s partnerjem*. *Družinska sreča* in *svoboda* pa se nahajata še v III. rangu, ker se značilno povezujeta z *ljubeznijo*, ki pa se ne povezuje z vrednoto *razumevanje s partnerjem*. Glede na t-test izračun o pomembnih razlikah med aritmetičnimi sredinami sem določila, da se kot prevladujoče vrednote upoštevajo vrednote do zaporedne št. 14.

Preglednica 4: Razvrstitev prevladujočih vrednot po rangih

Vrednota	Rang													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje	•													
Razumevanje s partnerjem		•												
Družinska sreča		•	•											
Svoboda		•	•	•										
Ljubezen			•	•	•									
Poštenost				•	•	•								
Zvestoba				•	•	•	•							
Ljubezen do otrok				•	•	•	•	•						
Pravičnost							•	•	•					
Varnost in neogroženost								•	•	•				
Izpopolnjevanje samega sebe								•	•	•	•			
Prijateljstvo									•	•	•	•		
Moralna načela									•	•	•	•	•	
Delavnost											•	•	•	•

Vrednote glede na spol

V preglednici 5 so zbrani podatki o aritmetičnih sredinah vrednot med moškimi in ženskami.

Tako moški kot ženske najvišje cenijo vrednoto *zdravje*, najmanj pa *politično uspešnost*. Moški visoko cenijo še *svobodo* in *razumevanje s partnerjem*, ženske pa *družinsko srečo* in *razumevanje s partnerjem*. Najnižje ocenjeni vrednoti sta skupni moškim in ženskam, in sicer *vera v boga* ter *slava in občudovanje*.

Preglednica 5: Vrednote glede na spol

Moški			Ženske		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
1	Zdravje	9,27	1	Zdravje	9,49
2	Svoboda	9,03	5	Svoboda	8,87
3	Razumevanje s partnerjem	9,02	3	Razumevanje s partnerjem	9,12
4	Poštenost	8,85	6	Poštenost	8,82
5	Družinska sreča	8,72	2	Družinska sreča	9,16
6	Ljubezen	8,61	4	Ljubezen	8,96
7	Pravičnost	8,51	10	Pravičnost	8,51
8	Izpopolnjevanje samega sebe	8,42	13	Izpopolnjevanje samega sebe	8,36
9	Zvestoba	8,36	7	Zvestoba	8,80
10	Ljubezen do otrok	8,33	8	Ljubezen do otrok	8,76
11	Prijateljstvo	8,28	12	Prijateljstvo	8,38
12	Prostost in gibanje	8,21	22	Prostost in gibanje	7,72
13	Dobri spolni odnosi	8,19	25	Dobri spolni odnosi	7,62
14	Delavnost	8,18	14	Delavnost	8,19
15	Znanje	8,10	20	Znanje	7,90

Moški			Ženske		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
16	Varnost in neogroženost	8,08	9	Varnost in neogroženost	8,57
17	Šport in rekreacija	8,06	39	Šport in rekreacija	6,59
18	Moralna načela	8,06	11	Moralna načela	8,43
19	Prosti čas	8,05	16	Prosti čas	8,05
20	Modrost	7,91	27	Modrost	7,52
21	Dobrota in nesebičnost	7,84	18	Dobrota in nesebičnost	7,99
22	Mir in počitek	7,81	17	Mir in počitek	8,03
23	Uspeh v poklicu	7,78	23	Uspeh v poklicu	7,68
24	Spoznavanje resnice	7,70	19	Spoznavanje resnice	7,96
25	Mir na svetu	7,69	15	Mir na svetu	8,19
26	Veselje in zabava	7,54	30	Veselje in zabava	7,33
27	Sožitje in sloga med ljudmi	7,42	24	Sožitje in sloga med ljudmi	7,62
28	Polno in vznemirljivo življenje	7,37	31	Polno in vznemirljivo življenje	7,19
29	Sožitje z naravo	7,30	32	Sožitje z naravo	6,96
30	Red in disciplina	7,25	29	Red in disciplina	7,34
31	Ustvarjalni dosežki	7,22	37	Ustvarjalni dosežki	6,66
32	Upanje v prihodnost	7,22	26	Upanje v prihodnost	7,53
33	Dobra hrana in pijača	7,06	38	Dobra hrana in pijača	6,61
34	Družabno življenje	7,05	34	Družabno življenje	6,84
35	Enakost med ljudmi	6,99	21	Enakost med ljudmi	7,78
36	Tovarištvo in solidarnost	6,94	40	Tovarištvo in solidarnost	6,53
37	Udobno življenje	6,90	36	Udobno življenje	6,66
38	Osebna privlačnost	6,90	33	Osebna privlačnost	6,93
39	Dolgo življenje	6,88	42	Dolgo življenje	6,40
40	Ugled v družbi	6,78	45	Ugled v družbi	5,95
41	Enakopravnost med narodi	6,73	28	Enakopravnost med narodi	7,38
42	Napredek človeštva	6,66	41	Napredek človeštva	6,47
43	Spoštovanje zakonov	6,60	34	Spoštovanje zakonov	6,87
44	Denar in imetje	6,36	43	Denar in imetje	6,24
45	Moč in vplivnost	6,30	46	Moč in vplivnost	5,88
46	Lepota - uživanje lepote	6,28	44	Lepota - uživanje lepote	5,96
47	Smisel za kulturo	5,88	47	Smisel za kulturo	5,49
48	Prekašanje in preseganje drugih	5,52	51	Prekašanje in preseganje drugih	4,43
49	Narodnostni ponos	5,33	48	Narodnostni ponos	5,42
50	Uživanje v umetnosti	5,27	50	Uživanje v umetnosti	5,05
51	Ljubezen do domovine	5,19	49	Ljubezen do domovine	5,16
52	Slava in občudovanje	4,64	52	Slava in občudovanje	4,42
53	Vera v boga	4,55	53	Vera v boga	4,37
54	Politična uspešnost	3,82	54	Politična uspešnost	3,44

Primerjava pomembnosti prevladujočih vrednot po rangih med spoloma kaže, da moški v izbranem vzorcu drugače razvrščajo vrednote kot ženske. Kot je razvidno iz preglednic 6 in 7, obe skupini najvišje vrednotita *zdravje*, vendar pa moški še v isto kategorijo pomembnosti

uvrščajo tudi *razumevanje s partnerjem*, *svoboda* in *poštenost*. Ženske uvrščajo vrednoto *razumevanje s partnerjem* po pomembnosti za vrednoto *zdravje*, skupaj z *družinsko srečo* in *ljubeznijo*. Tudi pri moških je *družinska sreča* po pomembnosti za vrednoto *zdravje*. Pri vrednoti *svoboda* prihaja do večjih razlik, saj se *svoboda* pri moških nahaja v I. oz II. rangu, pri ženskah pa v IV. oz. V. rangu. Vrednota *ljubezen* je ženskam pomembnejša kot moškim, vendar te razlike niso velike, saj se *ljubezen* pri ženskah nahaja v II., III. in IV. rangu, pri moških pa se nahaja v IV., V. in VI. rangu. Večje razlike opazimo pri pomembnosti vrednote *izpopolnjevanje samega sebe* in vrednote *prijateljstvo*, ki se pri moških nahajata že v IV. rangu, medtem ko se pri ženskah nahajata šele v IX. rangu. Podobno prihaja do razlik tudi pri vrednoti *delavnost*, ki jo moški uvrščajo od IV. do XI. ranga ter v XIV. rang, ženske pa *delavnost* uvrščajo šele od XI. do XIV. ranga. Ravno v obratni smeri prihaja do razlik v pomembnosti pri vrednoti *varnost in neogroženost*, kjer jo ženske postavljajo že v VI. rang, moški pa šele v X. rang.

Preglednica 6: Primerjava prevladujočih vrednot po rangih - moški

Vrednota	Moški														
	Rang	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje		•													
Razumevanje s partnerjem		•	•	•											
Družinska sreča			•	•	•	•									
Svoboda		•	•												
Ljubezen					•	•	•								
Poštenost		•	•	•	•										
Zvestoba					•	•	•	•	•	•					
Ljubezen do otrok					•	•	•	•	•	•	•				
Pravičnost					•	•	•	•							
Varnost in neogroženost											•	•	•	•	•
Izpopolnjevanje samega sebe					•	•	•	•	•						
Prijateljstvo					•	•	•	•	•	•	•	•			
Moralna načela							•	•	•	•	•	•	•	•	•
Delavnost						•	•	•	•	•	•	•			•

Preglednica 7: Primerjava prevladujočih vrednot po rangih - ženske

Vrednota	Rang													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje	•													
Razumevanje s partnerjem		•	•											
Družinska sreča		•												
Svoboda				•	•									
Ljubezen		•	•	•										
Poštenost				•	•	•								
Zvestoba				•	•	•	•							
Ljubezen do otrok				•	•	•	•	•						
Pravičnost								•	•	•				
Varnost in neogroženost						•	•	•	•					
Izpopolnjevanje samega sebe									•	•	•	•	•	
Prijateljstvo									•	•	•	•		
Moralna načela								•	•	•	•			
Delavnost											•	•	•	•

Vrednote glede na stopnjo študija

V preglednici 8 so zbrani podatki o aritmetičnih sredinah dodiplomskih in podiplomskih študentov.

Študentje 1. in 2. stopnje najvišje vrednotijo *zdravje* in *razumevanje s partnerjem*. Pri študentih 1. stopnje sledi vrednota *ljubezen*, pri študentih 2. stopnje pa *družinska sreča*. Pri obeh skupinah pa imajo najmanjši pomen vrednote: *politična uspešnost*, *vera v boga*, ter *slava in občudovanje*.

Preglednica 8: Vrednote glede na stopnjo študija

1. stopnja			2. stopnja		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
1	Zdravje	9,48	1	Zdravje	9,38
2	Razumevanje s partnerjem	9,13	2	Razumevanje s partnerjem	9,05
3	Ljubezen	9,13	7	Ljubezen	8,60
4	Družinska sreča	9,08	3	Družinska sreča	9,02
5	Svoboda	9,04	5	Svoboda	8,78
6	Zvestoba	8,91	8	Zvestoba	8,45
7	Pravičnost	8,79	12	Pravičnost	8,22
8	Prijateljstvo	8,71	15	Prijateljstvo	7,98
9	Poštenost	8,66	4	Poštenost	8,99
10	Ljubezen do otrok	8,66	6	Ljubezen do otrok	8,63
11	Varnost in neogroženost	8,49	10	Varnost in neogroženost	8,39
12	Mir na svetu	8,36	18	Mir na svetu	7,74
13	Izpopolnjevanje samega sebe	8,34	9	Izpopolnjevanje samega sebe	8,42
14	Moralna načela	8,33	11	Moralna načela	8,34

1. stopnja			2. stopnja		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
15	Delavnost	8,26	13	Delavnost	8,11
16	Dobrota in nesebičnost	8,16	20	Dobrota in nesebičnost	7,73
17	Spoznavanje resnice	8,16	22	Spoznavanje resnice	7,62
18	Prosti čas	8,14	16	Prosti čas	7,95
19	Mir in počitek	8,10	17	Mir in počitek	7,84
20	Prostost in gibanje	8,04	21	Prostost in gibanje	7,65
21	Dobri spolni odnosi	7,98	24	Dobri spolni odnosi	7,54
22	Uspeh v poklicu	7,93	25	Uspeh v poklicu	7,48
23	Enakost med ljudmi	7,90	27	Enakost med ljudmi	7,23
24	Enakopravnost med narodi	7,84	36	Enakopravnost med narodi	6,56
25	Znanje	7,82	14	Znanje	8,09
26	Red in disciplina	7,78	33	Red in disciplina	6,84
27	Veselje in zabava	7,70	29	Veselje in zabava	7,05
28	Upanje v prihodnost	7,63	26	Upanje v prihodnost	7,26
29	Sožitje in sloga med ljudmi	7,58	23	Sožitje in sloga med ljudmi	7,55
30	Polno in vznemirljivo življenje	7,52	31	Polno in vznemirljivo življenje	6,94
31	Modrost	7,52	19	Modrost	7,73
32	Osebna privlačnost	7,34	40	Osebna privlačnost	6,48
33	Šport in rekreacija	7,31	30	Šport in rekreacija	7,01
34	Družabno življenje	7,27	38	Družabno življenje	6,50
35	Sožitje z naravo	7,05	28	Sožitje z naravo	7,056
36	Dobra hrana in pijača	6,96	41	Dobra hrana in pijača	6,48
37	Udobno življenje	6,94	39	Udobno življenje	6,48
38	Ustvarjalni dosežki	6,93	34	Ustvarjalni dosežki	6,66
39	Spoštovanje zakonov	6,72	32	Spoštovanje zakonov	6,88
40	Tovarištvo in solidarnost	6,62	35	Tovarištvo in solidarnost	6,66
41	Napredek človeštva	6,57	42	Napredek človeštva	6,47
42	Dolgo življenje	6,50	37	Dolgo življenje	6,54
43	Denar in imetje	6,47	44	Denar in imetje	6,06
44	Lepota - uživanje lepote	6,28	45	Lepota - uživanje lepote	5,81
45	Moč in vplivnost	6,19	46	Moč in vplivnost	5,77
46	Ugled v družbi	6,12	43	Ugled v družbi	6,21
47	Smisel za kulturo	5,89	47	Smisel za kulturo	5,27
48	Narodnostni ponos	5,54	49	Narodnostni ponos	5,25
49	Uživanje v umetnosti	5,34	50	Uživanje v umetnosti	4,87
50	Ljubezen do domovine	5,10	48	Ljubezen do domovine	5,25
51	Prekašanje in preseganje drugih	4,84	51	Prekašanje in preseganje drugih	4,58
52	Slava in občudovanje	4,77	52	Slava in občudovanje	4,17
53	Vera v boga	4,70	53	Vera v boga	4,13
54	Politična uspešnost	3,70	54	Politična uspešnost	3,35

Primerjava pomembnosti prevladujočih vrednot po rangih med študijskima stopnjama kaže, da med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti prihaja do nekaterih razlik pri razvrščanju

vrednot. Kot je razvidno iz preglednic 9 in 10, obe skupini najvišje vrednotita *zdravje*. Ta vrednota je najpomembnejša, saj se nahaja v I. rangu in se ne povezuje z nobeno drugo vrednoto. Obe skupini študentov za *zdravjem* razvrščata *razumevanje s partnerjem*, *družinsko srečo* in *svobodo*. Pri dodiplomskih študentih se poleg teh vrednot v II. rangu nahajata še vrednoti *ljubezen* in *zvestoba*, ki pa se pri podiplomskih študentih nahajata nižje po rangirni lestvici, in sicer *ljubezen* na V. rangu, ter *zvestoba* na VI. rangu. Pri podiplomskih študentih pa se v II. rangu nahaja še vrednota *poštenost*, ki pa je pri dodiplomskih študentih šele v VI. rangu. Do razlik prihaja tudi pri vrednoti *pravičnost*, ki je pri dodiplomskih študentih v V. do VII. rangu, pri podiplomskih študentih pa v VIII. do XII. rangu. Pri vrednoti *varnost in neogroženost* ter pri vrednoti *izpopolnjevanje samega sebe* prihaja do razlik v pomembnosti. Pri dodiplomskih študentih se vrednoti nahajata v VIII. rangu, pri podiplomskih študentih pa dva ranga višje, v VI. rangu. Večje razlike so prisotne še pri vrednoti *moralna načela*, ki jo podiplomski študentje vrednotijo štiri range višje (VI. rang) kot dodiplomski študentje (X. rang).

Preglednica 9: Primerjava vrednot po rangih – 1. stopnja

Vrednota	Rang													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje	•													
Razumevanje s partnerjem		•	•											
Družinska sreča		•	•	•										
Svoboda		•	•	•	•									
Ljubezen		•												
Poštenost						•	•	•	•					
Zvestoba		•	•	•	•	•								
Ljubezen do otrok					•	•	•	•	•	•				
Pravičnost					•	•	•							
Varnost in neogroženost								•	•	•	•			
Izpopolnjevanje samega sebe								•	•	•	•	•	•	
Prijateljstvo					•	•	•	•						
Moralna načela										•	•	•	•	•
Delavnost											•	•	•	•

Preglednica 10: Primerjava vrednot po rangih – 2. stopnja

Vrednota	Rang													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje	•													
Razumevanje s partnerjem		•												
Družinska sreča		•	•											
Svoboda		•	•	•	•									
Ljubezen					•	•	•							
Poštenost		•	•	•										
Zvestoba						•	•	•						
Ljubezen do otrok				•	•	•								
Pravičnost								•	•	•	•	•		
Varnost in neogroženost						•	•	•	•	•				
Izpopolnjevanje samega sebe						•	•	•	•					
Prijateljstvo							•	•	•					
Moralna načela						•	•	•	•	•	•			
Delavnost									•	•	•	•	•	•

Vrednote glede na študijsko središče

Iz preglednice 11 je razvidno, da ima vrednota *zdravje* pri študentih v vseh treh študijskih središčih največji pomen. Tej vrednoti v Celju nato sledita vrednoti *družinska sreča* in *razumevanje s partnerjem*, v Škofji Loki *razumevanje s partnerjem* in *družinska sreča*, v Kopru pa *svoboda* in *razumevanje s partnerjem*. V vseh treh študijskih središčih ima vrednota *politična uspešnost* najmanjši pomen. V Celju in Škofji Loki študentje ne pripisujejo velikega pomena še *slavi in občudovanju*, ter *prekašanju in preseganju drugih*, v Kopru pa sta na dnu lestvice še *vera v boga* ter *slava in občudovanje*.

Preglednica 11: Vrednote glede na študijsko središče

Celje			Škofja Loka			Koper		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
1	Zdravje	9,51	1	Zdravje	9,47	1	Zdravje	9,35
2	Družinska sreča	9,24	3	Družinska sreča	9,05	4	Družinska sreča	8,89
3	Razumevanje s partnerjem	9,15	2	Razumevanje s partnerjem	9,05	3	Razumevanje s partnerjem	9,07
4	Poštenost	9,00	4	Poštenost	8,81	6	Poštenost	8,68
5	Ljubezen	9,00	5	Ljubezen	8,69	5	Ljubezen	8,88
6	Svoboda	8,91	7	Svoboda	8,64	2	Svoboda	9,07
7	Zvestoba	8,86	9	Zvestoba	8,53	8	Zvestoba	8,63
8	Ljubezen do otrok	8,62	6	Ljubezen do otrok	8,64	7	Ljubezen do otrok	8,68
9	Pravičnost	8,58	11	Pravičnost	8,28	9	Pravičnost	8,59
10	Varnost in neogroženost	8,53	13	Varnost in neogroženost	8,19	10	Varnost in neogroženost	8,52
11	Moralna načela	8,40	8	Moralna načela	8,55	15	Moralna načela	8,16

Celje			Škofja Loka			Koper		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
12	Prijateljstvo	8,38	12	Prijateljstvo	8,23	12	Prijateljstvo	8,40
13	Delavnost	8,36	14	Delavnost	8,16	17	Delavnost	8,06
14	Izpopolnjevanje samega sebe	8,25	10	Izpopolnjevanje samega sebe	8,33	11	Izpopolnjevanje samega sebe	8,51
15	Dobrota in nesebičnost	8,16	19	Dobrota in nesebičnost	7,75	21	Dobrota in nesebičnost	7,89
16	Mir in počitek	8,15	22	Mir in počitek	7,67	18	Mir in počitek	8,00
17	Znanje	8,03	18	Znanje	7,80	19	Znanje	7,98
18	Mir na svetu	7,96	16	Mir na svetu	8,11	16	Mir na svetu	8,11
19	Prosti čas	7,85	15	Prosti čas	8,13	14	Prosti čas	8,17
20	Uspeh v poklicu	7,84	23	Uspeh v poklicu	7,45	24	Uspeh v poklicu	7,75
21	Dobri spolni odnosi	7,84	27	Dobri spolni odnosi	7,39	20	Dobri spolni odnosi	7,93
22	Spoznavanje resnice	7,84	17	Spoznavanje resnice	7,98	22	Spoznavanje resnice	7,89
23	Prostost in gibanje	7,71	24	Prostost in gibanje	7,44	13	Prostost in gibanje	8,21
24	Red in disciplina	7,63	33	Red in disciplina	6,84	32	Red in disciplina	7,34
25	Sožitje in sloga med ljudmi	7,58	21	Sožitje in sloga med ljudmi	7,72	30	Sožitje in sloga med ljudmi	7,46
26	Modrost	7,57	25	Modrost	7,42	23	Modrost	7,79
27	Enakost med ljudmi	7,55	20	Enakost med ljudmi	7,73	29	Enakost med ljudmi	7,50
28	Upanje v prihodnost	7,37	26	Upanje v prihodnost	7,41	28	Upanje v prihodnost	7,54
29	Veselje in zabava	7,34	32	Veselje in zabava	6,88	25	Veselje in zabava	7,72
30	Enakopravnost med narodi	7,14	29	Enakopravnost med narodi	7,05	31	Enakopravnost med narodi	7,37
31	Spoštovanje zakonov	7,12	31	Spoštovanje zakonov	6,89	44	Spoštovanje zakonov	6,48
32	Polno in vznemirljivo življenje	6,97	30	Polno in vznemirljivo življenje	7,02	26	Polno in vznemirljivo življenje	7,59
33	Družabno življenje	6,95	40	Družabno življenje	6,48	36	Družabno življenje	7,09
34	Šport in rekreacija	6,95	34	Šport in rekreacija	6,83	27	Šport in rekreacija	7,55
35	Sožitje z naravo	6,75	28	Sožitje z naravo	7,20	34	Sožitje z naravo	7,21
36	Osebna privlačnost	6,71	35	Osebna privlačnost	6,70	33	Osebna privlačnost	7,23
37	Tovarištvo in solidarnost	6,70	36	Tovarištvo in solidarnost	6,64	40	Tovarištvo in solidarnost	6,58
38	Dobra hrana in pijača	6,69	42	Dobra hrana in pijača	6,27	37	Dobra hrana in pijača	7,03
39	Ustvarjalni dosežki	6,63	39	Ustvarjalni dosežki	6,52	35	Ustvarjalni dosežki	7,12
40	Udobno življenje	6,59	41	Udobno življenje	6,41	38	Udobno življenje	7,01
41	Napredek človeštva	6,48	38	Napredek človeštva	6,56	42	Napredek človeštva	6,52

Celje			Škofja Loka			Koper		
Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.	Zap. št.	Vrednote	Povp.
42	Dolgo življenje	6,45	37	Dolgo življenje	6,58	41	Dolgo življenje	6,54
43	Denar in imetje	6,24	45	Denar in imetje	5,77	39	Denar in imetje	6,59
44	Ugled v družbi	6,13	43	Ugled v družbi	6,17	45	Ugled v družbi	6,19
45	Moč in vplivnost	6,00	44	Moč in vplivnost	5,88	46	Moč in vplivnost	6,04
46	Lepota - uživanje lepote	5,81	46	Lepota - uživanje lepote	5,64	43	Lepota - uživanje lepote	6,49
47	Smisel za kulturo	5,57	48	Smisel za kulturo	5,25	47	Smisel za kulturo	5,80
48	Narodnostni ponos	5,54	47	Narodnostni ponos	5,34	49	Narodnostni ponos	5,31
49	Ljubezen do domovine	5,16	49	Ljubezen do domovine	5,17	50	Ljubezen do domovine	5,18
50	Vera v boga	5,00	51	Vera v boga	4,45	53	Vera v boga	3,91
51	Uživanje v umetnosti	4,93	50	Uživanje v umetnosti	4,83	48	Uživanje v umetnosti	5,42
52	Prekašanje in preseganje drugih	4,78	52	Prekašanje in preseganje drugih	4,36	51	Prekašanje in preseganje drugih	4,87
53	Slava in občudovanje	4,44	53	Slava in občudovanje	4,06	52	Slava in občudovanje	4,76
54	Politična uspešnost	3,67	54	Politična uspešnost	3,27	54	Politična uspešnost	3,59

Primerjava pomembnosti prevladujočih vrednot po rangih v preglednicah 12, 13 in 14 med študijskimi središči kaže, da med študenti v Celju, Škofji Loki in Koprju prihaja do nekaterih razlik pri razvrščanju prevladujočih vrednot. Študentje v vseh treh študijskih središčih na prvo mesto postavljajo vrednoto *zdravje*, vendar pa se ta vrednota v študijskem središču Koper v I. rangu povezuje še z vrednoto *razumevanje s partnerjem* ter vrednoto *svoboda*. Ti dve vrednoti se v ostalih dveh študijskih središčih nahajata v II. rangu, v Celju poleg *družinske sreče*, *ljubezni*, *poštenosti* in *zvestobe*, v Škofji Loki pa poleg *družinske sreče*, *ljubezni*, *poštenosti* in *ljubezni do otrok*. Vrednota *ljubezen do otrok* je v Koprju prav tako kot v Škofji Loki v II. rangu, v Celju pa v IV. rangu. Večje razlike opazimo pri pomembnosti vrednot *izpopolnjevanje samega sebe* in *prijateljstvo*, in sicer pri študentih iz študijskega središča Škofja Loka sta ti dve vrednoti v V. rangu, v Koprju v VI. rangu in v Celju šele na VII. rangu. Pri vrednoti *moralna načela* prihaja tudi do večjih razlik, saj se ta vrednota pri študentih v Koprju nahaja v X. rangu, v Celju v VIII. rangu in v Škofji Loki kar v IV. rangu. Še večje razlike pa se kažejo pri vrednoti *delavnost*, saj je med študenti v Škofji Loki (V. rang) in študenti v Koprju (XII. rang) razlike kar za sedem rangov.

Preglednica 12: Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Celje

Vrednota	Celje														
	Rang	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje		•													
Razumevanje s partnerjem			•	•											
Družinska sreča			•												
Svoboda			•	•	•	•	•								
Ljubezen			•	•	•										
Poštenost			•	•	•	•	•								
Zvestoba			•	•	•	•		•							
Ljubezen do otrok					•	•	•	•	•						
Pravičnost							•	•	•	•					
Varnost in neogroženost							•	•	•	•	•				
Izpopolnjevanje samega sebe									•	•	•	•	•	•	•
Prijateljstvo									•	•	•	•	•		
Moralna načela									•	•	•	•			
Delavnost									•	•	•	•	•	•	•

Preglednica 13: Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Škofja Loka

Vrednota	Škofja Loka														
	Rang	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje		•													
Razumevanje s partnerjem			•												
Družinska sreča			•	•											
Svoboda			•		•	•	•								
Ljubezen			•	•	•	•									
Poštenost			•	•	•										
Zvestoba					•	•	•	•	•	•					
Ljubezen do otrok			•		•	•	•	•							
Pravičnost						•	•	•	•	•	•	•			
Varnost in neogroženost						•		•	•	•	•	•	•	•	•
Izpopolnjevanje samega sebe						•	•	•	•	•	•				
Prijateljstvo						•	•	•	•	•	•	•	•		
Moralna načela					•	•	•	•	•						
Delavnost						•	•		•	•	•	•	•	•	•

Preglednica 14: Primerjava prevladujočih vrednot po rangih – Koper

Vrednota	Rang													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Zdravje	•													
Razumevanje s partnerjem	•	•	•											
Družinska sreča		•	•	•										
Svoboda	•	•												
Ljubezen		•	•	•	•									
Poštenost				•	•	•								
Zvestoba				•	•	•	•	•						
Ljubezen do otrok		•	•	•	•	•	•							
Pravičnost				•	•	•	•	•	•					
Varnost in neogroženost						•	•	•	•	•				
Izpopolnjevanje samega sebe						•	•	•	•	•	•			
Prijateljstvo						•	•	•	•	•	•	•		
Moralna načela										•	•	•		
Delavnost												•		

4.4 Preverjanje hipotez

4.4.1 Hipoteza 1

Med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti Fakultete za management Univerze na Primorskem prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah.

S to hipotezo sem predvidevala, da prihaja do pomembnih razlik v vrednotenju prevladujočih vrednot med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti. Iz literature (Kobal Grum in Musek 2009) sledi, da se nekatere vrednote med posameznimi starostnimi skupinami razlikujejo. Na podlagi raziskave sem hipotezo potrdila.

4.4.2 Hipoteza 2

Pri študentih Fakultete za management Univerze na Primorskem v študijskih središčih Celje, Koper in Škofja Loka prihaja do statistično pomembnih razlik pri prevladujočih vrednotah.

Z zastavljeno hipotezo sem predvidevala, da med študijskimi središči (Celje, Škofja Loka in Koper) prihaja do pomembnih razlik v vrednotenju prevladujočih vrednot. Čeprav so anketiranci približno enake starosti in enake študijske usmeritve, pa Muskova (2004) raziskava kaže, da bi razlike lahko bile posledica regionalnih razlik med prebivalci Slovenije. Na podlagi lastne raziskave sem hipotezo potrdila.

4.4.3 Hipoteza 3

Pri študentih Fakultete za management Univerze na Primorskem prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma.

S to hipotezo sem želela ugotoviti, ali prihaja do pomembnih razlik v vrednotenju prevladujočih vrednot med moškimi in ženskami. Rezultati predhodno opravljenih raziskav (Musek 2000) kažejo, da ženske višje cenijo čutne, duhovne in varnostne vrednote, moški pa dosežke, ustvarjalnost in spolnost. Na podlagi raziskave sem hipotezo potrdila.

5 SKLEP

Vrednote so pomemben del našega življenja. Z njimi se srečamo že kot otroci in nas spremljajo vse do smrti. Vrednote vplivajo na naše vedenje, mišljenje in na naš življenjski slog. Oblikujejo se v obdobju adolescence, ko se razvije sposobnost abstraktnega mišljenja. Skladno z našim življenjem in z našimi izkušnjami se počasi spreminjajo tudi vrednote. V mladostništvu cenimo bolj hedonske vrednote, v zgodnji odraslosti potence vrednote, v srednji odraslosti moralne vrednote in v pozni odraslosti izpopolnitvene vrednote.

Z raziskavo vrednot med študenti FM UP sem ugotavljala, ali obstajajo razlike v prevladujočih vrednotah med spoloma, med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti ter med študenti iz vseh treh študijskih središč.

V prvi hipotezi sem trdila, da prihaja med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah. To hipotezo sem potrdila, saj dodiplomski študentje višje kot podiplomski študentje vrednotijo: *ljubezen*, *zvestoba*, *pravičnost* in *prijateljstvo*. Podiplomski študentje pa v nasprotju z dodiplomskimi bolj cenijo vrednote: *poštenost*, *varnost* in *neogroženost* ter *moralna načela*. Te rezultate bi lahko interpretirala na podlagi starostni razlik, vpisanih na vsako od stopenj študija. Za dodiplomske študente, ki so v povprečju mlajši kot podiplomski študentje, bi lahko rekla, da je bolj pomembna vrednota *ljubezen* in *zvestoba*, ker so na začetku partnerske vezi. Nasprotno pa bi lahko rekla za podiplomske študente, ki so v povprečju starejši kot dodiplomski študentje, da jim je pomembna *varnost* in *neogroženost*, ker v življenju že skrbijo sami zase in se s tem zavedajo pomembnosti te vrednote.

V drugi hipotezi sem trdila, da med študijskimi središči prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah. To hipotezo sem potrdila, saj prihaja do razlik v prevladujočih vrednotah med vsemi tremi študijskimi središči. Največje razlike se kažejo med vrednotami: *izpopolnjevanje samega sebe*, *prijateljstvo*, *moralna načela* in *delavnost*.

V tretji hipotezi sem trdila, da prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma. Ta hipoteza se je izkazala za pravilno, saj moški višje vrednotijo naslednje vrednote: *svoboda*, *poštenost*, *izpopolnjevanje samega sebe*, *prijateljstvo*, ter *delavnost*. Ženske pa višje cenijo vrednote: *ljubezen* ter *varnost* in *neogroženost*. Iz tega lahko zaključim, da je za ženske bolj kot za moške pomembna vrednota *ljubezen*, ker naj bi bile zanje bolj pomembne duhovne vrednote. Pomembnost *varnosti* in *neogroženosti* pa bi lahko interpretirala na ta način, da se ženske počutijo v fizičnem in psihičnem smislu šibkejše in s tem manj varne. Pri moških bi lahko interpretirala pomembnost vrednote *delavnost* v smislu, da je delo za moške del identitete in samodokazovanja. Pri vrednoti *svoboda* in vrednoti *izpopolnjevanje samega sebe* bi lahko rekla, da sta za moške pomembnejši, saj sta odvisni ena od druge na ta način, da bolj, ko se posameznik izpopolnjuje, več zna in s tem je manj odvisen od drugih, kar pomeni več svobode.

V raziskavo je bilo vključenih 262 anketirancev, kar je lepo izhodišče za točnost podatkov. Vendar pa moram te rezultate upoštevati z distanco, saj ne morem vedeti, če raziskava nudi realen vpogled v vrednote vseh študentov UP FM. Raziskava je primerljiva z drugimi, vendar se vprašanje točnosti podatkov nanaša predvsem na to, če se anketiranci zavedajo svojih pravih vrednot. Moji dvomi izhajajo iz prej omenjenih poizkusov, kjer se je izkazalo, da ljudje ne navedejo vedno vrednot, ki se izkažejo za skladne z njihovim vedenjem. Drugi problem pri raziskavi je, da ne morem posplošiti rezultatov na celotno populacijo študentov UP FM, saj je bil v raziskavo zajet priložnostni vzorec. Tretji problem raziskave se nanaša na razmerje med moškimi in ženskimi udeleženci v anketi, v kateri je sodelovalo kar 74 % žensk in komaj 26 % moških. Čeprav je omenjeni delež precej blizu dejanskemu deležu vpisanih na UP FM, je to dejstvo manj ugodno za primerjavo vrednot med spoloma. Najvažnejši problem pri merjenju pomembnosti vrednot pa se po mojem mnenju nahaja v različnem načinu ocenjevanja vrednot s strani anketirancev. Menim, da je ta problem viden že v primerjavi med moškimi in ženskami, kjer so v povprečju aritmetične sredine pri moških nižje kot pri ženskah. Iz slike o primerjavi rangov med moškimi in ženskami je tudi razvidna razlika v smislu, da se vrednote pri moških med seboj bolj povezujejo, pri ženskah pa je ocenjevanje bolj razdrobljeno – bolj podrobno.

Zaključujem, da prihaja do statistično pomembnih razlik v prevladujočih vrednotah med spoloma, med dodiplomskimi in podiplomskimi študenti ter študenti vseh treh študijskih središč, na podlagi zavestnih opredelitev anketirancev v vzorcu.

LITERATURA

- Aristotel. 2002. *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Arzenšek, A., K. Košmrlj in N. Trunk Širca. 2014. Slovenian young researchers' motivation for knowledge transfer. *Higher Education* 68 (2): 185-206.
- Bühler, C. 1965. Some Observations on the Psychology of the Third Force. *Journal of Humanistic Psychology* 5 (1): 54-56.
- Frankl, V. E. 1983. *Psiholog v taborišču smrti*. Celje: Mohorjeva družba.
- Frankl, V. E. 1994. *Volja do smisla*. Celje: Mohorjeva družba.
- Frankl, V. E. 2005. *Človek pred vprašanjem o smislu*. Ljubljana: Pasadena.
- Fromm, E. 1970. *Zdrava družba*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Jung, C. G. 1994. *Sodobni človek išče dušo*. Ljubljana: Julija Pergar.
- Kobal Grum, D. in J. Musek. 2009. *Perspektive motivacije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Lešnik Musek, P. 1996. Vrednote v različnih življenjskih obdobjih. *Anthropos* 28 (5-6): 122-135.
- Lukas, E. 2001. *Tudi tvoje trpljenje ima smisel*. Celje: Mohorjeva družba.
- Musek, J. 1993. *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J. 1994. *Psihologija, Človek in družbeno okolje*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J. 1997. *Znanstvena podoba osebnosti*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J. 2000. *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J. 2004. Raziskovanje vrednot v Sloveniji in vrednotni univerzum Slovencev. V *Pogovori o prihodnosti Slovenije. Pogovor 2, O vrednotah: Ljubljana 19. november 2003*, 151-167. Ljubljana: Urad Predsednika Republike Slovenije.
- Musek, J. 2005. *Predmet, metode in področja psihologije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Musek, J., M. Tušak in Z. Zalokar Divjak. 1998. *Človek kot celostno bitje*. Ljubljana: Educy.
- Nastran Ule, M. 2013. Spreminjanje vrednot v sodobnih življenjskih potekih. V *Etika v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*, ur. A. Bjelčevič, 89-96. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Nietzsche, F. 2004a. *Jutranja zarja*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Nietzsche, F. 2004b. *Volja do moči*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Pavček, T. 2009. Tudi minevanje je vrednota. V *Vrednote za prihodnost*, ur. V. Kavčič, J. Korošec, B. Kovač in T. Turnšek, 49-56. Ljubljana: ZZB za vrednote NOB Slovenije.

- Pečjak, V. 1999. Vrednote kot milo za pranje vesti. *Razgledi: Takorekoč intelektualni tabloid* 5 (1132): 8-9.
- Pogačnik, V. 2002. Poimovanje in struktura osebnih vrednot. *Psihološka obzorja* 11 (1): 31-50.
- Rokeach, M. 1973. *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Scheler, M. 1997. Človek kot ekscentrik življenja. *Phainomena* 6 (19/20): 63-71.
- Schwartz, S. H. in W. Bilsky. 1987. Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology* 53 (3): 550-562.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2014. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Stres, A. 1986. Koliko so vredne vrednote? V *Vrednote*, ur. J. Gril, 25-41. Ljubljana: Medškofijski odbor za študente.
- Ščuka, V. 2012. *Država v megli: oblikovanje osebnosti šolarjev*. Nova Gorica: Šola osebnosti.
- Ule, M. (1997). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Zalokar Divjak, Z. in I. Rojnik. 2010. *Pedagoški in didaktični vidiki vzgoje*. Ljubljana: Teološka fakulteta.

PRILOGE

Priloga 1 Anketni vprašalnik - MLV

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni! Moje ime je Špela Jesenek in sem študentka Fakultete za Management. Za diplomsko delo sem si izbrala naslov PRIMERJAVA VREDNOT PRI ŠTUDENTIH MANAGEMENTA. Vljudno vas prosim, da si vzamete nekaj minut (največ 5 min) in izpolnite anketni vprašalnik, ki obsega 2 strani in je anonimen. Podatke bom uporabila le v raziskovalne namene pri svoji diplomski nalogi. Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem!

Spol:

- Moški
- Ženski

Koliko ste stari?

Katero študijsko stopnjo obiskujete?

- 1. stopnja
- 2. stopnja

Katero študijsko središče obiskujete?

- Celje
- Škofja Loka
- Koper

Na seznamu so nanizane stvari, ki jih ljudje različno ocenjujemo. Prosim vas, da napišete kakšno vrednost pripisujete VI OSEBNO navedenim stvarem (pojavom in pojmom). Vsakega izmed njih boste ocenili s točkami od 1 do 10. Da boste lažje ocenjevali, si predstavljajte, da ima pojem SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE vrednost 5. Navedene pojave in vrednote primerjajte z vrednoto "spoznavanje samega sebe" in jih temu primerno ocenite. Če se vam zdi, da so pomembnejši kot je "spoznavanje samega sebe", jim dajte ustrezno višjo vrednost, kot je 5; čim vrednejša se vam zdi zadeva, ki jo ocenjujete, tem višjo vrednost ji pripišite. In obratno, če se vam zdi, da je ocenjevana stvar manj pomembna, kot je "spoznavanje samega sebe", tedaj jo ocenite nižje, kot je 5. Če se vam zdi enako vredna, kot je "spoznavanje samega sebe", tedaj ji pripišite enako vrednost, tj. 5. Če se vam bo zdelo, da ste se pri neki oceni zmotili, jo lahko popravite. Prosim, da ocenite prav vse vrednote, ki so na seznamu, saj drugače vprašalniki ne bodo uporabni.

Priloga 1

VREDNOTA	OCENA
Poštenost	
Družabno življenje	
Ljubezen do otrok	
Sožitje z naravo	
Znanje	
Dobrota in nesebičnost	
Delavnost	
Dolgo življenje	
Ugled v družbi	
Razumevanje s partnerjem	
Svoboda	
Moralna načela	
Sožitje in sloga med ljudmi	
Uspeh v poklicu	
Šport in rekreacija	
Vera v boga	
Udobno življenje	
Ljubezen do domovine	
Spoštovanje zakonov	
Tovarištvo in solidarnost	
Lepota - uživanje lepote	
Mir na svetu	
Ustvarjalni dosežki	
Zvestoba	
Smisel za kulturo	
Dobri spolni odnosi	
Moč in vplivnost	
Denar in imetje	
Napredek človeštva	
Izpopolnjevanje samega sebe	
Zdravje	
Prosti čas	
Enakopravnost med narodi	
Osebna privlačnost	
Polno in vznemirljivo življenje	
Varnost in neogroženost	
Družinska sreča	
Mir in počitek	

Pravičnost	
Dobra hrana in pijača	
Prijateljstvo	
Modrost	
Enakost med ljudmi	
Narodnostni ponos	
Slava in občudovanje	
Prostost in gibanje	
Veselje in zabava	
Upanje v prihodnost	
Ljubezen	
Spoznavanje resnice	
Red in disciplina	
Uživanje v umetnosti	
Politična uspešnost	
Prekašanje in preseganje drugih	